

Siirtolaisuus – Migration 3/2002

29. vuosikerta / 29th year
ISSN 0355-3779

Julkaisija / Publisher

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
The Institute of Migration
Linnankatu 61, 20100 Turku, Finland
Puh. / tel. (0)2-2840 440
Fax (0)2-2333 460
Sähköposti / E-mail: taisai@utu.fi
Internet: www.migrationinstitute.fi

Pohjanmaan aluekeskus
Österbottens regioncenter
Regional Centre of Ostrobothnia
Keikulinkuja 1, 61100 Peräseinäjoki, Finland
Puh. / Tel. (0)6-4181 275
Fax (0)6-4181 279

Päätoimittaja / Editor-in-Chief

Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri / Editorial Assistant

Taimi Sainio

Toimittajat / Editors

Krister Björklund, Elli Heikkilä

Toimituskunta / Editorial Board

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board of the Institute of Migration

Taitto / Lay out

Anne Virtanen

Tilaushinta / Subscriptions

(4 numeroa / nummer / issues)
Suomi ja Pohjoismaat: 10 euroa/vuosi
Osuuspankki 571113-411 441
Finland och Skandinavien: 10 euro/år
& other countries \$18.00 a year
via Eurogiro eller/or SWIFT till/to
OKOBANK 571113-411 441 Helsinki, Finland
SWIFT OKOYFIHH, Telex 124714 okohe fi

Vammalan Kirjapaino Oy, 2002

Sisältö • Contents

Olavi Koivukangas

Pääkirjoitus • Editorial

Mika Rantanen

Pastors on the new continent in socialist caricatures

Telle Lemetyinen

Tietoyritysten hajautuminen maaseudulle

Elaine Levine

Jobs for Latina immigrants as domestic workers in the United States

Tanja Hallenberg

Uskonnosta ja maastamuutosta

Elli Heikkilä

Tutkimuspäällikön palsta: Ruhrin alue muutoksen virrassa

Tuomo Dufva

Siirtolaisuusinstituutti osaa asiansa

Noora Inkinen

Tarina eräästä norjalaisesta sukutaustasta

Olavi Koivukangas

Matka Tverin Karjalaan

Kirjat • Books • Böcker

FinnFest USA '02

Kansi: Tuntuu kuin aika olisi pysähtynyt Tolmetsun suomalaiskylässä Tverin Karjalassa Venäjällä. – Valokuva: Olavi Koivukangas.

Cover: Time seems to have stopped in the Finnish village of Tolmetsu in Russian Tver Karelia. – Photo: Olavi Koivukangas.

Venäjä ja siirtolaisuus: nykyhetki ja tulevaisuus

Venäjän talous on vihdoin kehittymässä positiiviseen suuntaan, mitä osoittaa se, että 1990-luvulla maasta pois vietyä pääomaa on alkanut palata mm. Kyprokselta (venäläisten veroparatiisi) hyödyntämään maan talouselämää. Vaikka puutetta ja köyhyyttä on edelleenkin erityisesti maaseudulla, tilanne on parempi kuin 10 vuotta sitten. Venäjällä ei kuitenkaan ole puutetta suoranaisesti elintarvikkeista, korostaa Suomen Venäjän suurlähettiläs Rene Nyberg.

Monet suomalaiset liikeyritykset toimivat menestyksellisesti Venäjällä. Kansainvälisissä yrityksissä on myös suomalaisia mukana, esimerkkinä *Moskov International Bank*'in johtaja Ilkka Salonen.

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen siirtolaisuus ja maan sisäinen muuttoliike ovat saavuttaneet uudet mitasuhteet. Erittäin ongelmana ovat heikosti koulutetut laittomat siirtolaiset, joita Venäjällä arvioidaan olevan useita miljoonia. Presidentti Putinin perustamalta uudelta maahanmuuttovirastolta odotetaan tiukkoja maahanmuuttopoliittisia toimia. Maahanmuuttajat kiintiöidään ja tallennetaan tietokantaan.

Tverin karjalaisten oma sanomalehti Karielan Sana.

Toisaalta Venäjä tarvitsee kipeästi maahanmuuttajia tulevaisuudessa. Väestön ikärakenne vanhenee nopeasti, ja maan väkiluvun arvioidaan vähenevän nykyisestä 145 miljoonasta. Syntyvyys on maailman alhaisimpia – naiset synnyttävät keskimäärin 1,12 lasta – ja miesten keskimääräinen elinikä on eurooppalaiseksi alhainen, alle 60 vuotta.

Venäjä haluaisi valikoida maahanmuuttajansa. Erittäin toivottavaa olisi entisen Neuvostoliiton alueella asuvien ulkovenäläisten paluumuutto. Heitä on noin 25 miljoonaa, mutta paluuhaluja lienee vain muutamalla miljoonalla. Esimerkiksi Viron satoihin tuhansiin nouseva venäläinen vähemmistö pitää parempaan asua itsenäisessä Virossa.

Venäjältä puuttuu yhä yhtenäinen maahanmuuttopolitiikka, mutta sellaista pyritään vähitellen kehittämään. Yhtenä seurauksena maahanmuuton ongelmista on ollut kantaväestön lisääntynyt kielteinen asenne tulijoita kohtaan. Venäjällä ongelmat ovat periaatteessa samoja kuin Suomessa ja muualla Euroopassa.

Kun EU on samaan aikaan Venäjän kanssa luomassa omaa maahanmuuttopolitiikkaansa, keskinäinen vuoropuhelu ja yhteistoiminta ovat tärkeitä, varsinkin mikäli Baltian maat ja Puola liittyvät Euroopan Unioniin lähivuosina.

Olavi Koivukangas

Kirjoittaja osallistui syyskuussa Paasikivi-Seurojen Liiton matkalle Moskovaan ja Tverin Karjalaan.

Russia and immigration: present and future

The Russian economy is finally developing in a positive direction. This improvement is reflected for instance in the fact that the massive amounts of capital which were removed during the 1990s have begun to flow back, for instance from Cyprus (an important Russian tax haven), and are now benefiting the Russian economy.

While shortages and poverty are still endemic particularly in rural areas, the situation is greatly improved compared to that of ten years ago. In any case there is – as noted by René Nyberg, the Finnish Ambassador to Russia – no actual shortage of food.

Many Finnish businesses are operating in Russia with great success. Finns are also actively involved in international companies; an example is Ilkka Salonen, Director of the Moscow International Bank.

Since the breakdown of the Soviet Union, both immigration and internal migration have achieved new dimensions. A particular problem is posed in Russia by poorly educated illegal immigrants, numbering an estimated several million. A new Office of Immigration has been established by President Putin, and is expected to produce strict measures of immigration policy. Immigrants will be recorded in a database, and immigration quotas will be established.

On the other hand, in the future Russia will have serious need of immigrants. The population of the country is ageing rapidly, and the present population of 145 million is expected to decline. The fertility rate for women is only 1,12 children – among the lowest in

the world – while the mean life expectancy for Russian men, at under 60, is low.

Russia, however, would like to choose its immigrants. Particularly desirable would be the return migration of ethnic Russians living in areas of the former Soviet Union. This population numbers some 25 million, but only a few million are probably considering returning to Russia. For instance the Russian minority now living in Estonia, numbering some hundreds of thousands, prefers to live in an independent Estonia.

Russia is lacking in a coherent, integrated immigration policy, but attempts are being made to gradually develop such a policy. One result of the problems of immigration has been the increasingly negative attitude towards incomers on the part of the indigenous population. The problems occurring in Russia are basically the same as those found in Finland and elsewhere in Europe.

Since at the same time the European Union is now creating its own immigration policy, mutual dialogue and cooperation are important; in particular if the Baltic states and Poland join the European Union in the near future.

Olavi Koivukangas

The writer visited in September Moscow and a Finnish village in Tver region, with the League of the Paasikivi Societies.

Pastors on the new continent in socialist caricatures

Mika Rantanen

Founding of the independent Finnish church, the Suomi Synod followed the historically proven fact that whenever two Finns meet, the result will not only be a unison of some kind, but also a bitter fight. However, this had already taken place before the foundation of the evangelical-Lutheran church with e.g. personal insults being published in newspapers and magazines, going so far as to court dealings. Constitutive meeting of the Suomi Synod was held in Calumet on March 25, 1890. The individuals who either resigned or were forced to retire from the Suomi Synod, went ahead to create a "nation's church" to replace the "clergy congregation". This new congregation came to be known as "National Church". Despite the fact that the Suomi Synod experienced a lot of resistance, it gained more members. The majority of churchgoers specifically wished for a similar church that they had gotten used to while in Finland.

Negative attitudes toward emigrants prevailed within the Church of Finland. Already bishop Gustaf Johansson had claimed that people from Ostrobothnia bring great

Mika Rantanen, MA, Researcher at the Institute of Migration.

Suomi Synod and National Church. – *Lapatossu, May 15th, 1916, cover.*

shame upon themselves by leaving their fatherland in great numbers. Bishop J.R. Forsman (later Koskimies) condemned moving to America in the bishops' examination of 1901, calling this 'a mark of flightiness'. "The greatest misfortune is to leave for foreign countries. A believer does not leave for America, but remains at home, for he knows that if God had wanted him to live in America, he would've been born there. The entire movement is against God's will."

Many other churchmen also gave public warnings against becoming an emigrant. This attitude, common among the church and the pastors, was not only based on the great ethical problems caused by nationalism or migration, but it was a result of a profound theological background, centering around Luther's concept of the two regimes and the related three-part understanding of society. The Church was to be teaching the word of God, giving guidance to

A greedy pastor charges \$20 for burying a dead child. – *Punikki, November 1st, 1931, p. 8.*

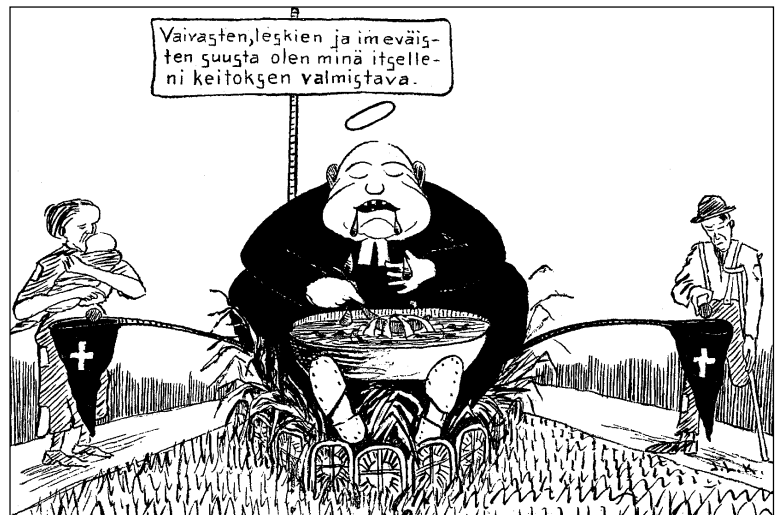
people's conscience. It was not acceptable for man to start crossing the boundaries set by God, but he had best to settle for what he had and not go elsewhere following his greedy nature. The youngsters in the countryside were warned against leaving for cities because of the myriad temptations, let alone leaving to go abroad! Primarily in theological discussions, immigration was considered to be destroying family life and causing decay of people's moral values. Since migration was seen as a sign of these inappropriate attitudes toward life, the church leaders did not feel responsible for the immigrants' souls. The relationship between the Church of Finland and the Suomi Synod was drastically improved only in 1921 after the bishop of

Kuopio, J.R. Koskimies, had visited various congregations of the Suomi Synod all over the USA, officially

representing the Church of Finland for a period of three months. Nevertheless, for a long time the words of Ilmari Kianto had a hold of Finland. The poem, which was later made into a song ("The Song of the Hungry" with Oskar Merikanto as the composer) in 1911, said: "We are to renew our land! You cowards go beyond the oceans!"

The greedy and devilish churchmen of the socialists

The class hatred portrayed toward pastors in the socialist caricatures in the USA was further spiced up by international pictorial loans. The applied symbols and the general nature of the drawings were considerably more radical compared to those published in Finland before and after the I World War. However, before the Civil War the socialists required even in Finland that their caricatures correspond closely to the ideas prev-

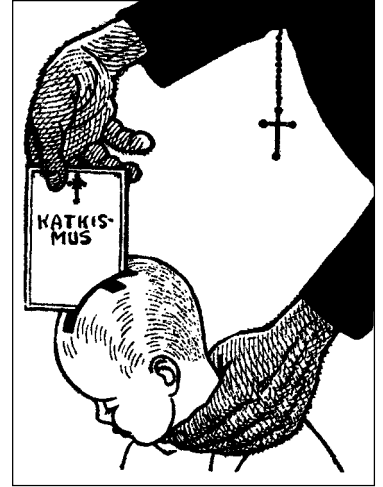
A pastor robs his food from the mouths of the poor and the infants. – *Lapattossu, June 24, 1913, p. 11.*

alent within their social class. The illustrations in conservative and church publications were primarily biblical and the same images depicting biblical stories were circulated in various papers. As for the socialist comic papers published in America, i.e. the *Punikki* and the *Lapatossu*, their illustrations concerning pastors were either geared mainly against the church and the clergy, or they additionally opposed to the Bible and religion itself. It was common for the drawings to be blasphemous and anarchist by nature. The radical features in the illustrations with pastors were further emphasized by the poor quality of the drawings, which underlined the grotesque side of the clerical characters. On the other hand, the fact that the socialists' drawings lacked in quality, was also deliberate – they wanted to break away from the artistic snobbism of the conservatives by using heavily simplified illustrations as special effects.

Furthermore, the comic papers also published drawings sent by

their readers and, as a consequence, their quality understandably suffered. Among the professional illustrators, K.A. Suvanto had the greatest impact on the caricatures on the new continent.

Pastors were depicted as overly greedy and obscene as well as utterly alcoholised. Many illustrations were based on a true incident, which was exaggerated for pictorial effect. Moreover, with varying success, the pastors were drawn to resemble a real-life churchman. Finnish caricatures parodied primarily Finnish clerical characters only, but in a few exceptions the irony was extended to cover the clergy as a whole, without national boundaries. Yet even these illustrations failed to create a clerical character that would repeatedly appear in the illustrations as a reflector of the class hatred and propaganda shared by all. It was interesting to note, however, that the class hatred against pastors very often surpassed that toward conservatives and factory patrons. The socialists felt that

Religious tuition. – *Punikki*, Nr. 1, 1934, p. 11.

pastors were restricting their freedom on the new continent, which added to and strengthened further the negative stereotypes associated with pastors. The pastors, who charged you for burying your dead baby, remained as hated as the bar-owners who charged a high interest after selling liquor on credit.

References

- Dahlbacka, Ingvar, *Svensk-Finska Evangelisk-Lutherska församlingen af New York City 1919–1935*. Åbo Akademis tryckeri. Åbo 1994.
- Heikkinen, Jacob W., *The Story of the Suomi Synod. The Finnish Evangelical Lutheran Church of America, 1890–1962*. New York Mills, Minnesota.
- Kortekangas, Paavo & Lepistö, Antti (eds.), *Suomalainen Usko Uudella Mantereella*. Suomi Conference USA & Suomi Conference Canada, 2000.
- Serials**
- Ahjo (*The Forge*), Duluth, Minnesota: 1916–1922.
- Joulu-Rauha: *Kansalliskirkkokunnan JJ*, Ironwood, Minnesota: 1914.
- Kansan Henki, Duluth, Minnesota: 1916–22.
- Lapatossu, Hancock, Minnesota: 1911–1920.
- Punikki*, Superior, Wi.: 1925, 1926, 1928–1931, 1933–1935.
- Newspapers**
- Industrialisti, Duluth, Minnesota: 1917–1939.
- Raiavaaja, Fitchburg, Mass.: 1911–1939.
- Sosialisti, Duluth, Minnesota: 1914–1916.
- Toveri (*The Comrade*), Astoria, Oregon: 1910–31.
- Työmies eteenpäin, Superior, WI.: 1906–1939.

Tietoyritysten hajautuminen maaseudulle

Telle Lemetyinen

Abstract

Decentralised knowledge work has been seen as one option for the diversification of the business structure of rural areas and for offering educated people the opportunity to combine rural living with working for knowledge companies in cities. This article studies the decentralisation of the activities of city-based knowledge companies in rural areas. Slightly less than one-fifth of the knowledge companies are willing to decentralise part of their activities in rural areas. Labour force is the most important location factor for the knowledge companies. The knowledge companies' decentralisation is more closely related to their employees' willingness to move to rural areas than to the companies' strategic choices.

Artikkeli perustuu valtakunnalliseen *Tietotyön alueellinen hajauttaminen kaupunkiseuduilta maaseudulle* -kehittämiss-hankkeeseen. Hankkeen tavoitteena oli selvittää niitä edellytyksiä, joilla kaupunkien tietoyritykset ovat valmiita hajauttamaan eli muuttamaan osan toiminnastaan

Tutkija, FM Telle Lemetyinen, Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Seinäjoki.

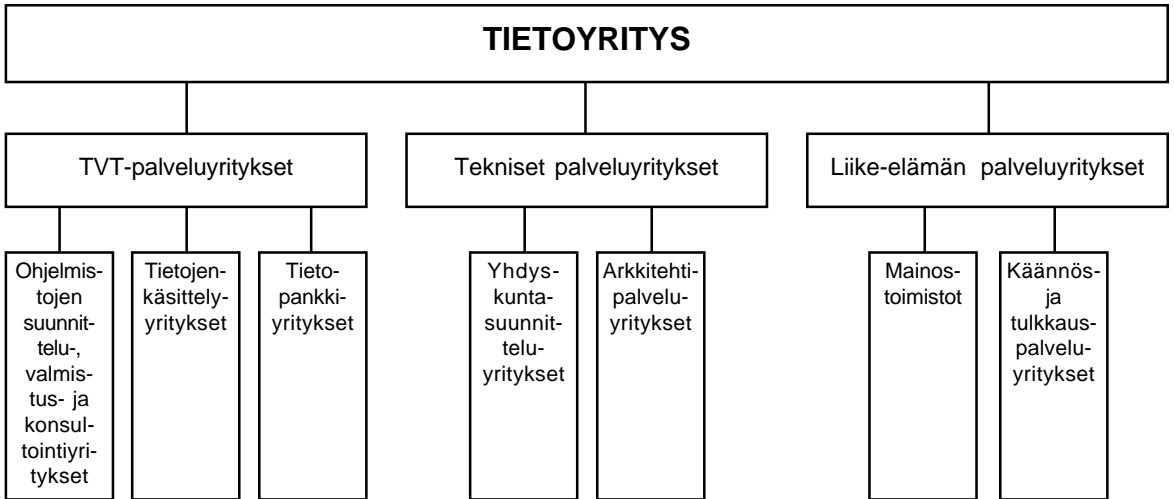
maaseudulle. Lisäksi hankkeella selvitettiin sitä, miten maaseutukunnat edistävät tietoyritysten toiminnan hajautumista alueelleen eli lisäävät alueensa houkuttelevuutta muuton kohdealueena. Hankkeen rahoitti Maaseutupoliitiikan yhteistyöryhmä.

Yhteiskunnan muuttumista tietoyhteiskunnaksi on pidetty yhtenä vaiheena yhteiskunnan jatkuvassa muutoksessa (ks. esim. Tilastokeskus 1997). Moninaista tietoyhteiskuntaa on lähestytty eri näkökulmista. Yhtenä esimerkkinä voidaan nostaa esille Ilkka Niiniluodon (1989, 66–99) erottamat kolme näkemystä tietoyhteiskunnasta, jotka ovat ”tietotekniikka-yhteiskunta”, ”inhimillisen tiedon ja inhimillisen pääoman yhteiskunta” ja ”virtuaalisen kulttuurin yhteiskunta”. Näissä näkemyksissä eri tekijöiden – kuten tietotekniikan tuotteisiin ja palveluihin käytetyn rahan määrä, työelämän muutos informaatioammattien lisääntymisen ja töiden tietointensivistymisen myötä sekä uudenlaisten viestintävälineiden yleistyminen ja käyttötapojen lisääntyminen – merkitykset painottuvat (Lintilä et al. 2000, 42–43).

Yhteiskunnan tärkeimmän työn vaihtuminen toiseksi vaikuttaa yhteiskuntaan ja sen nimeämiseen. Tietoyhteiskunnassa tär-

kein tuottava työ on tietotyö, jota on määritelty monin tavoin. Tietotyön voi määrittellä esimerkiksi sen tekijöiden eli tietotyöläisten kautta. Tiina Hanhike ja Tarja Nuppenen (2000, 13) luokittelevat tietotyöläisiksi ne henkilöt, joiden työstä suuri osa on tiedon keräämistä, välittämistä ja muokkaamista. Nämä tietotyöläiset tekevät tietotyötä, jossa tieto on työn kohde ja tietotekniset laitteet sen väline. Pasi Pyöriä (2001) muistuttaa Raimo Blomin ja Harri Melinin kanssa tekemässään *Tietotyö ja työelämän muutos* -julkaisussa, että ”uuden talouden” menestystarinat ovat vain pieni osa tietotyöstä. Arkinen työ on edelleen yhteiskunnan peruspilari huolimatta teknologisista muutoksista. Tietotyön ja -työläisten määritelmiä voidaan pitää pohjana tietoyritysten määrittelylle. Tällöin tietoyritykset ovat yrityksiä, joiden pääasiallinen tuottava työ on tiedon keräämistä, välittämistä ja muokkaamista tietoteknisten laitteiden avulla.

Tässä artikkelissa tietoyritykset jakautuvat kolmeen toimialaryhmään, jotka ovat tieto- ja viestintäteknologian (TVT = ICT Information and Communication Technology) palveluyritykset, tekniset palveluyritykset ja liikelämän palveluyritykset (kuva 1). TVT-palveluyrityksiä ovat ohjel-

Kuva 1. Tietoyritykset toimialaryhmä- ja toimialajaottelulla tässä kehittämishankkeessa.

mistojen suunnittelu-, valmistus- ja konsultointiyritykset sekä tietojenkäsittely- ja tietopankkitoimintayritykset. Teknisen palvelun yrityksiä ovat yhdyskuntasuunnittelu- ja arkkitehtipalveluyritykset. Liike-elämän palveluyrityksiä ovat mainostoimistot sekä käännös- ja tulkkau palveluyritykset. Tällaisella tietoyritysten jaottelulla pyritään saamaan mahdollisimman monipuolinen kuva tietoyritysten toiminnan hajauttamisesta maaseudulle.

Teknologinen kehitys on vaikuttanut työn tietointensiivistymiseen. Tämän myötä työstä on tullut entistä itsenäisempää ja henkisesti vaativampaa (Blom 1999, 90–93). Samalla työn aika- ja paikkasidonnaisuus on muuttunut. Teknologia ei ole tehnyt työstä aika- ja paikkariippumatonta, mutta se tarjoaa työn tekemiselle useita aika- ja tilakonsepteja (Hanhike & Nupponen 2000, 6). Näin ollen työn hajauttaminen on entistä helpompaa.

Kotona tehtävä etätö on yksi hajautetun työn muodoista. Muita

muotoja ovat esimerkiksi satelliittikonttorit ja sivutoimipisteet sekä etätökeskukset. Arkipuheessa etätöön ja tietotyön käsitteet sekoitetaan usein toisiinsa. Ne ovat kuitenkin eri asia. Lyhyesti ne voidaan erottaa toisistaan siten, että tietotyöllä viitataan siihen, mitä ihmiset tekevät työkseen eli tuottavat, keräävät ja jalostavat tietoa, kun taas etätöyllä viitataan tapaan järjestää työ fyysisesti etäällä työnantajasta (Työministeriö 2000).

Aineistot

Tietoyritysten halukkuutta hajauttaa yritystoimintaansa maaseudulle selvitettiin yrityskyselyillä ja -haastatteluilla. Yrityskysely lähetettiin kaikille sellaisille yrityksille, jotka (1) toimivat jollakin valituista toimialoista, (2) työllistivät vähintään viisi henkilöä ja (3) sijaittivat kaupungissa. Kaiken kaikkiaan yrityskyselyjä lähetettiin 1 218 kappaletta ja kyselyn vastausprosentiksi muodostui 31,3. Yrityshaastatteluihin osallistui 16 sellaista

yrittäjää, jotka olivat kyselyssä ilmoittaneet olevansa kiinnostuneita hajauttamaan yritystoimintaa maaseudulle. Haastatteluja tehtiin eri puolilla Suomea.

Kuntien tietoyritysten toiminnan hajauttamista edistäviä keinoja tiedusteltiin ydinmaaseudun ja harvaanasutun maaseudun kuntiin lähetetyllä kuntakyselyllä. Niitä lähetettiin 123 kappaletta ja kyselyn vastausprosentti oli 40,5. Kyselyistä ja haastatteluista saatu kvantitatiivista aineistoa käsiteltiin Excel-taulukkolaskentaohjelmalla ja SPSS-tilasto-ohjelmalla. Kerättyä kvalitatiivista aineistoa luokiteltiin ja ryhmiteltiin erilaisten teemojen mukaan. Yrityskyselyaineistoa on tarkasteltu jaoteltuna kolmeen yllä esitettyyn toimialaryhmään sekä hajauttamishalukaisiin ja -haluttomiin yrityksiin. Tässä artikkelissa käytetään paikoitellen molempia jaotteluja.

Seuraavassa käydään läpi eräitä keskeisiä yrityskyselyistä ja -haastatteluista saatuja tuloksia. Muihin niistä ja kuntakyselyistä saatuihin tuloksiin voi tutustua

Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksen sarjassa julkaistavassa hankkeen loppuraportissa (Lemetyinen & Kahila).

Tietoyritysten sijainnin määrittäjiä

Yrityskyselyn vastaanottajien yksi valintakriteeri oli se, että yritys sijaitsee kaupungissa. Yrityksen sijaintikaupungin on yrittäjähaastattelujen mukaan useimmiten määrännyt se, missä yrityksen omistaja tai perustajat asuivat sen perustamisen aikoihin. Myös paikallinen kysyntä tuotteelle ja paikallinen työvoima ovat vahvasti vaikuttaneet yrityksen nykyisen sijaintipaikan valintaan. Muita yritysten nykyiseen sijaintipaikkaan vaikuttavia tekijöitä ovat haastateltujen yrittäjien mukaan olleet sijaintipaikkakunnan tuttuus, markkina-alueen koko, kunnan yritysystävällisyys, hyvät liikenneyhteydet ja toimitilojen saatavuus.

Toimialaryhmien välillä on merkittäviä eroja siinä, onko niillä kokemusta työn alueellisesta hajauttamisesta. TVT-palveluyrityksillä oli useimmiten kokemusta hajauttamisesta. Niistä noin 80 prosenttia toimii useammassa kuin yhdessä toimipisteessä, kun taas noin puolella teknisen palvelun yrityksistä ei ole kokemuksia työn hajauttamisesta. Kaikkien toimialaryhmien yleisin toiminnan hajauttamisen muoto oli yksittäisen työntekijän kotona tekemä etätö, toiseksi yleisin muoto oli sivutoimipisteet ja satelliittikonttorit. Vain kourallisella yrityksillä oli kokemuksia toiminnan hajauttamisesta etätökeskuksiin. Ainakin

sivutoimipisteet ja satelliittikonttorit, mutta todennäköisesti myös muu hajautettu toiminta, sijaitsivat tavallisesti kaupungeissa, ei maaseudulla. Yrityshaastatteluisa runsas kaksi kolmasosaa yrittäjistä kertoi, ettei heidän yrityksellään ollut kontakteja maaseudulle. Lopuilla yrityksillä oli vähäisiä maaseutuhyteyksiä.

Yrityskyselyyn vastanneista yrityksistä 17,7 prosenttia oli halukkaita hajauttamaan toimintaansa maaseudulle. Hajauttamishalukkaita olivat TVT-palveluyritykset ja hajauttamishaluttomia taas teknisen palvelun yritykset.

Yritysten tärkeimmät sijaintipaikkatekijät ja maaseutu

Tämän artikkelin pohjana olevassa kehittämishankkeessa on selvitetty muun muassa eri sijaintipaikkatekijöiden merkitystä tietoyritysten sijaintipaikkapäätökselle ja sijaintipaikkatekijöiden saavutettavuutta maaseudulla. Tarkasteltuja sijaintipaikkatekijöitä olivat markkina-, kustannus-, työvoima-, liikennesijainti-, tietoympäristö- ja elinympäristötekijät sekä potentiaaliset rahoitus ja muut tuet. Samoja sijaintipaikkatekijöitä ovat käyttäneet muun muassa Silander, Tervo ja Niittykangas (1997) selvittäessään yritysten sijaintikäyttäytymistä. Heidän tutkimuksensa mukaan sijaintipaikkatekijät asettuvat pk-yrityksillä seuraavaan tärkeysjärjestykseen: (1) työvoima-, (2) markkina-, (3) kustannus-, (4) liikennesijainti- ja (5) elinympäristötekijät, (6) mahdolliset tuet sekä (7) tietoympäristötekijät. Tietoyritysten

sijaintipaikkatekijöiden tärkeysjärjestys on hiukan erilainen:

1. työvoima-,
2. liikennesijainti-,
3. markkina-,
4. elinympäristö-,
5. kustannus- ja
6. tietoympäristötekijät sekä
7. mahdolliset tuet.

Työvoima- ja liikennesijaintitekijät ovat tietoyrityksille tärkeimpiä sijaintipaikkatekijöitä. Työvoimatekijöistä erityisesti työvoiman ammattitaito osoittautui tärkeäksi sijaintipaikkatekijäksi. Tietoyrittäjien mielipiteet ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta maaseudulta vaihteli. Osa yrittäjistä oli sitä mieltä, että ammattitaitoista työvoimaa on saatavilla maaseudulta, kun taas osa oli sitä mieltä, että ammattitaitoista työvoimaa on hankala saada mistään, tuskin ainakaan maaseudulta.

Liikennesijaintitekijöistä tietoliikenneyhteyksien laatu oli tärkeämpi tietoyritysten sijaintipaikkatekijä kuin hyvät kuljetus- ja liikenneyhteydet. Yleisesti tietoliikenneyhteyksien ei uskottu estävän yritystoiminnan hajauttamista maaseudulle, mutta kuljetus- ja liikenneyhteydet asettavat rajoituksia hajauttamisen kohdekunnalle. Kunnan on sijaittava riittävän lähellä asiakkaita ja sieltä on oltava riittävän hyvät kulkuyhteydet merkittävimpiin kaupunkeihin, jotta yritystoiminnan hajauttaminen sinne on järkevää.

Markkinatekijät olivat kolmanneksi merkittävin sijaintipaikkatekijä tietoyrityksille. Markkinatekijöiden saavutettavuus maaseudulla vaihteli. Yrittäjät esimerkiksi uskoivat, että maaseudulta on

saatavilla valmiita toimitiloja, mutta asiakaskontaktien saatavuuteen maaseudulta ei yleisesti uskottu tai osattu sanoa mitään, koska maaseutu on vieras markkina-alue. Elinympäristötekijät olivat kokonaisuudessaan melko merkittävä tietoyritysten sijaintipaikkatekijä. Usein ne liittyvät työntekijöiden henkilökohtaisiin arvostuksiin ja mieltymyksiin, mutta koska ne vaikuttavat työntekijän viihtymiseen ja elämänlaatuun, on niillä merkitystä työntekijän työtehoon, -viihtyvyyteen ja -pysyvyyteenkin. Kustannus- ja tietoympäristötekijät sekä potentiaaliset rahoitus- ja muut tuet eivät olleet yhtä tärkeitä sijaintipaikkatekijöitä tietoyrityksille kuin muut yllämainitut sijaintipaikkatekijät.

Hajauttamisen esteet ja edut

Tietoyritysten maaseutuhajauttamisen esteitä ja etuja on tarkasteltu samojen tekijöiden avulla, joilla edellä tarkasteltiin tietoyritysten sijaintipaikan valintaa. Yrityskyselyn mukaan yleisimmät maaseutuhajauttamisen esteet liittyivät markkina-, työvoima- tai kustannustekijöihin. Samassa kyselyssä yleisin vastaus kysymykseen maaseutuhajauttamisella saavutettavista eduista oli se, ettei siitä ole mitään etua vaan pikemminkin haittaa. Toisaalta kuitenkin maaseutuhajauttamisella uskottiin saavutettavan etua muun muassa työvoima-, kustannus- ja elinympäristötekijöissä. Toisin sanoen samat tekijät – siis työvoima- ja kustannustekijät – estävät ja edistävät yritysten maaseutuhajautumista.

Maaseutuhajauttamista useimmiten estäviä markkinatekijöitä oli-

vat kaupungeissa jo olemassaolevat asiakaskontaktit ja toisaalta maaseudulta puuttuvat asiakkaat. Yleisin hajauttamista estävä työvoimatekijä oli osaavan työvoiman heikko saatavuus. Muita olivat nykyisen työvoiman halu työskennellä nykyisellä sijaintipaikkakunnalla sekä työn ryhmätyöluonne ja työn hajauttamisesta seuraava johtamisen vaikeutuminen. Toisaalta osa yrittäjistä uskoi, että mikäli yritys sijaitsisi maaseudulla, olisi nykyistä helpompaa hankkia työntekijöitä. Lisäksi uskottiin, että maaseudulla työntekijät pysyisivät nykyistä paremmin työnantajan palveluksessa ja he voisivat olla nykyistä tyytyväisempiä työympäristöönsä. Nämä kolme työvoimatekijää puhuvat maaseutuhajautumisen puolesta.

Kustannustekijät olivat yleinen maaseutuhajauttamisen este ja etu. Hajauttamista estäviä kustannustekijöitä olivat muun muassa hajautetusta toiminnasta aiheutuvat lisäkustannukset, kuten toisen toimitilan vuokratulot ja asiakas-ettäisyden kasvaessa kasvavat matkakustannukset. Hajauttamista puoltavia kustannustekijöitä olivat ennen kaikkea alemmat toimitilakustannukset, mutta myös jossain määrin alemmat henkilöstö- ynnä muut sellaiset kulut.

Elinympäristötekijät olivat erityisen yleinen maaseutuhajauttamisella saavutettava hyöty TVT-palveluyrityksille. Niistä lähes neljännes näki jonkin elinympäristötekijän hajauttamista puoltavana seikkana. Teknisen palvelun yrityksistä vajaa viisi prosenttia piti niitä tärkeänä hajauttamisella saavutettavana hyötynä. Elinympäristöä koskevissa vastauksissa painottuivat henkilöstön nykyistä

miellyttävämpi ja edullisempi asuinympäristö.

Konkreettinen hajauttaminen

Hankkeessa tarkasteltuja yritys-toiminnan hajauttamisen muotoja olivat sivutoimipisteet ja satelliittikonttorit sekä yksittäisten työntekijöiden kotona tekemä etätyö ja etätyökeskukset. Tietoyritykset olivat halukkaimpia hajauttamaan toimintaansa joko sivutoimipisteisiin ja satelliittikonttoreihin tai yksittäisten työntekijöiden kotona tekemään etätyöhön.

Yrittäjät eivät osanneet nimetä selkeää hajauttamisen kohdekuntaa, mutta he luettelivat asioita, joita hajauttamisen kohdekunnan pitää pystyä tarjoamaan. Näitä asioita olivat ammattitaitoinen työvoima, hyvät yhteydet pääkaupunkiseudulle ja/tai muihin suuriin kaupunkeihin, sijainti lähellä asiakkaita sekä kunnan hyvä ja dynaaminen imago.

Hajauttamisen kohdekunnan lisäksi yrittäjät eivät pystyneet tarkasti sanomaan hajauttamisen ajankohtaakaan. Noin puolet yrittäjistä oli valmiita hajauttamaan toimintaansa heti, kun se tulee ajankohtaiseksi eli heti, kun jonkun asiakassuhteen hoitaminen edellyttää maaseutuhajauttamista tai kun joku nykyinen työntekijä haluaa työskennellä maaseudulta käsin. Noin puolelle yrityksistä hajauttaminen ei ole tällä hetkellä ajankohtaista. Niissä yrityksissä arveltiin, että hajauttaminen ei ole ajankohtaista tämän suunnittelukauden aikana tai että se ajankoh-taistuu uudelleen seuraavan taloudellisen nousukauden alkaessa.

Pohdinta

Maaseudun monipuolistuvan elinkeinorakenteen kannalta positiivisena asiana voidaan pitää sitä, että hieman vajaa viidesosa kaupunkien tietoyrityksistä on kiinnostuneita hajauttamaan ainakin osan yritystoiminnastaan maaseudulle. Tulos on maaseudun kannalta rohkaiseva huolimatta siitä, että periaatetasolla maaseutuhajauttamis- halukkaita yrityksiä lienee enemmän kuin sellaisia yrityksiä, jotka todella tulevat hajauttamaan toimintaansa maaseudulle.

Työvoimatekijät ovat sekä tärkein sijaintipaikkatekijä että yksi tärkeimmistä maaseutuhajauttamisen esteistä ja toisten mielestä taas eduista tietoyrityksille. Työvoiman sijainti ja saatavuus määrittävät merkittävästi tietoyritysten sijoittumista. Näin ollen, mikäli

maaseutukunnat tahtovat lisää tietoyrityksiä alueelleen, kannattaa niiden panostaa työvoiman kouluttamiseen ja ennen kaikkea houkutteluun alueelleen. Esimerkiksi potentiaalisiiin paluumuuttajiin kohdistetuilla tietoiskuilla voisi olla vaikutusta tietoyritysten hajautumiselle kuntaan.

Tietoyritysten maaseutuhajauttamisen kannalta olennaista onkin yritysten työntekijöiden halu muuttaa maaseudulle. Hajauttamisessa ei ole kyse niinkään yritysten strategisesta toiminnasta kuin työntekijöiden elämänhallintaan ja -laatuun liittyvistä päätöksistä, yritykset ovat valmiita hajauttamaan toimintaansa maaseudulle nykyisten, ammattitaitoisten työntekijöiden mukana. Tosin työntekijöiden on todennäköisesti jatkossakin muutettava työn perässä jollekin kaupunki-

seudulle siksi aikaa, että he pystyvät hankkimaan ja osoittamaan riittävän ammattitaitonsa. Tämän jälkeen he voivat muuttaa maalle asumaan sekä yhdistää työnsä asumiseen ja vapaa-aikaan entistä joustavammin. Ehkäpä ihmisten ei ole enää niin välttämätöntä muuttaa lopullisesti pääkaupunkiseudulle tai muihin kasvukeskuksiin, vaan yritykset tulevat muuttamaan työntekijöiden perässä maaseudulle.

Tekniset edellytykset hajautettuun yritystoimintaan on jo olemassa. Nyt tarvitaan luovaa ajattelua, asennemuutos ja valmiita hajauttamismalleja. Mallien avulla hajauttamisella saavutettavat hyödyt voitaisiin osoittaa työnantajille ja niiden avulla toiminnan hajauttamiseen liittyvät käytännön asiat olisi nykyistä helpompi hoitaa.

Kirjallisuus

Blom, Raimo: Tietoyhteiskunnan lupaus. Teoksessa Blom, Raimo (toim.): Mikä Suomessa muuttui? Sosiologinen kuva 1990-luvusta. Sivut 77–103. Gaudeamus. Helsinki 1999.

Konttajärvi, Tiina: Pitkän matkan työssäkävijöiden muutto- ja etätyöpotentiaali Suomessa. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Seinäjoki. Sarja B:20. Seinäjoki 2000.

Hanhike, Tiina & Tarja Nupponen: eWork tänään ja tulevaisuudessa. Etätyön kärkiohjelma. Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus 2000: A1. Cityoffset Oy. Tampere 2000.

Lemetyinen, Telle & Petri Kahila: Tietoyritysten hajautuminen maaseudulle. Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Seinäjoki. Sarja B. Seinäjoki, julkaistaan myöhemmin.

Lintilä, Leena, Reijo Savolainen & Matti Vuorensyrjä: Suomalaisen tietoyhteiskunnan tila. Teoksessa Vuorensyrjä, Matti & Reijo Savolainen (toim.): Tieto ja tietoyhteiskunta. Sivut 42–77. Gaudeamus. Helsinki 2000.

Niiniluoto, Ilkka: Informaatio, tieto ja yhteiskunta. Filosofinen käsitteanalyysi. Valtion painatuskeskus. Helsinki 1989.

Pyöriä, Pasi: Johdanto: Suomi 2000-

luvulla. Teoksessa Blom, Raimo, Harri Melin & Pasi Pyöriä (toim.): Tietotyö ja työelämän muutos. Palkkatyön arki yhteiskunnassa. Sivut 13–23. Gaudeamus. Helsinki 2001.

Silander, Mika, Hannu Tervo & Hannu Niittykangas: Uusi aluepolitiikka ja yritysten sijaintikäyttäytyminen. Jyväskylän yliopisto Keski-Suomen taloudellinen tutkimuskeskus. Jyväskylä 1997.

Tilastokeskus: Tiedolla tietoyhteiskuntaan. Paino-center. Helsinki 1997.

Työministeriö: Ammatit ja työ. Etätyö. <http://www.mol.fi/amatit/etatyo.html>. 8.1.2001.

Jobs for Latina immigrants as domestic workers in the United States

Elaine Levine

A Chinese saying affirms that women hold up half of the sky. It could be added that in many countries they perform about half of the paid labor as well, and do almost all of the housework, which is neither paid nor recognized as work but without which the rest of the economy could not function. In industrialized countries women's growing labor force participation has brought with it – in addition to the double workday – a greater commodification of household chores, which were previously considered to be outside the realm of the market.

In the United States this commodification process has two distinct but complementary facets. One is technological, whereby the production and sale of a wide range of appliances and artifacts makes doing housework much easier whether it be performed by family members or employees.

Ph. D. Elaine Levine, is a Senior Researcher at the Center for Research on North America of the National Autonomous University of Mexico, located in Mexico, D.F. Mexico. Her research centers on the economy of the United States and she focuses on the U. S. labor market, income distribution and the socioeconomic status of Latino immigrants in the U.S.

There are machines to wash the dishes, wash the clothes and dry them – so that they hardly require any ironing – vacuum and shampoo the rugs, wax and polish the floors. There are special liquids to clean windows, others for removing dust from shelves and furniture, others for hard to clean spaces in the bathroom or the kitchen. Refrigerators and freezers make it possible to store food for considerable periods of time. There are kitchen gadgets designed to cut, chop, beat, blend, make bread, cook rice, etc. In other words, the market place offers an innumerable supply of objects, which are supposed to make washing, cooking, cleaning and all the other household chores easier. However, with or without any or all of these "labor saving" devices, housework never ends.

The demand for domestic workers

The other means of commodifying domestic work is by hiring someone else to do it. Slave labor was commonly used on plantations in the southern states, until it was abolished at the end of the civil war in 1865. There were household slaves as well and they generally

had a status that was superior to that of the field hands. In other states indentured servants – whose passage to America was paid in exchange for three to five years or more of obligatory labor – often performed household chores.

By the end of the 19th and beginning of the 20th century these practices had disappeared but the ability to have someone else do the domestic work was still largely an attribute of the upper classes, who generally had live in servants. As the 20th century progressed more open relationships between employers and heretofore servants evolved and hiring domestic workers on a weekly or daily basis became more and more generalized throughout the 1930s and 40s. Domestic workers themselves viewed this change as an important step forward. They were no longer obliged to carry out orders at any hour of the day or night. Their workday had a beginning hour and, what's more important, it now had an end. They could now live with their own families and to some extent separate their lives from those of their employers. This change made having domestic workers a less elitist phenomenon because it allowed for hiring someone to perform such tasks once or

twice a week, or even less, rather than every day.

However, the purchase of labor saving domestic appliances became much more widespread than hiring domestic employees. The number of homes with washers, dryers, refrigerators, freezers, vacuum cleaners, dishwashers, etc. is still far greater than the number employing others to do the housework on a regular basis. Nevertheless, over the past two decades, there has been a new surge in the demand for domestic workers, especially in certain parts of the country where there are large settlements of Latino immigrants. The feminist movement of the seventies and the neo-liberal economic policies of the eighties both motivated – although for different reasons – increased participation by women in the economically active population (EAP), thereby creating an induced demand for domestic workers on the part of those joining the paid labor force.

While many feminists joined the labor force in pursuit of personal realization, many middle class women were motivated to do so in order to contribute to the growing level of expenditures required to maintain their family's socioeconomic status. With the rising divorce rate many women became heads of households and thereby the main breadwinner of the family. For any number of reasons, ranging from economic need to personal satisfaction, more women than ever before now participate in the paid labor force. Women make up almost half of the EAP in the United States (46.5% in 2000) and their rate of labor force participation is around 60%. Even though the participation rate for women is still somewhat

lower than it is for men – which is approximately 75% – the former has grown tremendously over the past fifty years (it was only 33.9% in 1950). (U.S. Council of Economic Advisers, 2000: p. 351).

There are not only more women than ever participating in the labor force but also more married women. In 1920 when 20% of the female working age population was in the EAP, 66.2% of those participating were single, 15.4% were married and 18.4% were widowed or divorced. In 1950, of the 33.9% of working age women who were in the EAP, 31.9% were single, 52.2% were married and 16.0% were widowed or divorced. With a participation rate of 60% in 1998, 26.8% of the women in the EAP were single, 53.1% were married and 20% widowed or divorced (U.S. Council of Economic Advisers, 2000: p. 166). Furthermore, more married women with children are now in the paid labor force. The participation rate for all women between the ages of 25 and 44 is approximately 75% while that for mothers who have at least one child under 18 is 71% and the majority of them work full time (U.S. Council of Economic Advisers, 2000: 168–169).

Stay at home mothers seem to be a thing of the past. Around the year 1900, eighty percent of the children in the United States lived in families with both parents and the mother, or stepmother, only worked either on the family farm or in the home. At the beginning of the 21st century, two parent families where the mother does not work outside the home make up less than one third of all families in the US (U.S. Council of Economic Advisers, 2000, 165–6). The proportion of families conform-

ing to the traditional pattern of a male breadwinner and a female housewife has dropped from 67% of the total in 1952 to 27% of the total in 1999. In contrast, two parent families where the wife works outside of the home, represent approximately one half of all families in the US today. Furthermore, the percentage of such families in which both spouses work full time rose from 32% in 1968 to 48% in 1998. At the same time the number of families with only one parent present has risen from 13% in 1949 to 23% in 1999, eighty percent of which are female-headed families. The percentage of single mothers or fathers who work full time rose from 56% in 1968 to 67% in 1999 (U.S. Council of Economic Advisers, 2000: 172–3, 190–1).

In spite of all the gadgets and appliances designed to make housework easier none of these can solve certain problems confronting women who work outside of their homes. Many appliances must be operated or activated by someone and there must be someone on hand to take care of children. The use of day care facilities has not been a very generalized practice in the United States and many women still prefer to hire someone to take care of infants and young children at home. Since the school day usually ends at around 2:30 or 3:00 in the afternoon and the workday may last till 5 or 6 pm someone needs to be there when the children come home from school.

Therefore there has been an increase in the demand for domestic workers in general, and particularly live in help, among certain middle and upper middle-income families. In fact the practice of paying some-

one to take care of the children is no longer limited to the middle and upper strata of the population. Many working class Latina women have to hire or make arrangements with other Latinas – who have probably arrived in the US more recently than they – to take care of their children so that they themselves can do some sort of paid work outside of their homes – which often means cleaning someone else's house and taking care of someone else's children.

Whether it be by choice or out of necessity – or somewhere in between as in the desire to attain a higher standard of living – more and more women are turning towards paid employment and at the same time opting, according to their means, to hire someone else to do all or at least part of the housework. Consequently women's increased participation in the labor force brings with it a renewed demand for salaried domestic workers. Nevertheless it is quite likely that official statistics will not clearly reflect this trend because most of the hiring is done informally. Most of such workers are paid in cash and neither pay taxes nor receive any benefits or legal protection as workers.

The supply of domestic workers

However as new occupational perspectives opened up for women, the supply of domestic workers waned because there were other better paying and less stigmatized options. During the first half of the twentieth century private household service was an occupation

largely dominated by African-American women. As a result of the civil rights movement they now have access to other jobs and most of them shun this type of work. African-American women constitute only 14.9% of those employed in private household domestic service and Latinas make up 31.7% even though the latter group generally has a much lower labor force participation rate than the former. Therefore this niche of the labor market is turning into an ideal space for Latina immigrants – who arrive in the United States with little or no money, only a few years of schooling if any, and little or no knowledge of English – especially in those geographic regions where they are highly concentrated.

It was already mentioned that women make up 46.5%, that is almost half, of the economically active population in the United States which was 135.2 million persons in 2000. African-Americans constitute 11.3% of the total labor force and Latinos 10.7%. However, in certain parts of the country, such as southern California for example, more than 30% of all workers are Latinos. Furthermore Latinos are highly concentrated in certain categories of the occupational spectrum, most of which pay low wages, as is the case for domestic service. When the overall median weekly earnings level was \$576.00 dollars in the year 2000 – with a median of \$646.00 for male workers and \$491.00 for females – the median for domestic workers, 95.5% of whom are women, was \$264.00. (Employment and Earnings, January 2000, pp. 178–183, and 212–217).

According to official data domestic service in private households is a declining occupational category that employed only 792 thousand persons, or barely 0.6% of the EAP, in the year 2000. Close to two percent of all Latino workers (1.7%) were employed in this category and almost three times more worked for cleaning companies serving office buildings, hotels, shopping malls etc. and even private residences. Labor Department statistics divide domestic service into two subcategories: cleaners and servants which employs 500 thousand workers – 94.8% are women, 16.9% are African-American and 37.7% are Latinas – and childcare providers – of these, 97.5% are women, 11.6% African-Americans, and 19.9% are Latinas (Employment and Earnings, January 2000, pp. 178–183).

An additional 457 thousand persons are employed as childcare providers, outside the realm of private households, by daycare centers and the like – 97.7% are women, 14.8% are Afro-American and 13.3% Latinas (Employment and Earnings, January 2000, pp. 178–183). Childcare like many other tasks is becoming another occupation in the growing list of personal services – that substitute for the work of housewives and even of paid domestic workers – and are now realized outside of the home rather than within it. Many of these commodified services – such as food preparation, washing and ironing of clothes, and caring for children, the elderly or the sick – are now performed by Latina immigrants who earn very low wages.

In spite of the recent proliferation of a great number of services

that are taking the place of domestic work carried out in the home, this is still an important source of employment for Latina immigrants. For many it is their first paid job in the United States. Employment as a live-in domestic worker can provide food and a place to live for a newly arrived immigrant women with no other means for meeting her basic needs. Furthermore, official data cannot adequately measure the volume of employment generated by this sector because most of the hiring takes place outside of the formal economy. The work relationship is based on verbal agreements between employer and employee and the payment is in cash. Generally income tax is not withheld, nor are there contributions to the social security system. In other words, there is no official record of such employment.

Some characteristics of paid domestic work

Due to the informality of the work relationship, paid domestic work has certain specific characteristics. First of all the women who employ domestic workers do not really conceive of themselves as employers. As Pierrette Hondagneau-Sotelo explains, referring to women she interviewed, "While they obviously did not deny that they pay someone to clean their home and care for their children, they tend to approach these arrangements not as employers, with a particular set of obligations and responsibilities, but as consumers." (Hondagneau-Sotelo, 2001, p. 12). Or as Mary Romero points out, many women who work have "difficulty thinking of their

homes as someone's work place" (1992, p. 14). Furthermore, "This problem of paid domestic work not being accepted as employment is compounded by the subordination by race and immigrant status of the women who do the job" (Hondagneau-Sotelo, 2001, p. 12). The fact that many of them are undocumented is another factor that allows for ambiguity and abuse.

While there are labor regulations that cover private domestic work, as Hondagneau-Sotelo points out, practically no one knows about them. "It's almost as though these regulations did not exist." (Hondagneau-Sotelo, 2001, p. 21). Therefore, practices regarding working hours, days off, wages, etc. are established according to the customs of each neighborhood and the socioeconomic level of the employer. In general formal benefits such as paid holidays and vacations or employee contributions to the social security system simply don't exist. In practice, any payment for days not actually worked or any economic support to meet medical or other types of emergencies, or days off to attend to personal or family affairs depends entirely upon the goodwill of the employer.

One of the most difficult contradictions of paid domestic work is that those who perform these jobs usually have to take time away from their own home and family to clean other people's homes and take care of other women's children. "While middle-and upper-class women entrust their children and homes to undocumented immigrant women, the immigrant women often must leave their own children to work." (Chang 2000, p.

58). Those who suffer most from this situation are the live in workers who are only free to go home one or two nights a week. "Some leave their children with family in their home countries, hoping to earn enough to return or send money back to them." (Chang, 2000, p. 58).

This is just one of the factors that makes live in work the least desirable. Since it is assumed that the employer provides room and board for the employee, the monetary pay is usually quite low. In many cases neither the room nor the food is adequate. Few houses in the United States are built with servants quarters, thus the domestic worker may have to share a room with one or more of the children or sleep in some small space adapted for that purpose, which probably has inadequate lighting and poor ventilation. Access to food may be somehow restricted and often only certain foods, usually those the children like and request, may be consumed by domestic workers.

Another enormous disadvantage to live in work is that in many cases the workday never ends. Household members may require the employee's services at any hour of the day or night. Where there are small children, it is usually the domestic worker, rather than the parents, who must attend to them if they wake up during the night. Nevertheless one of the major complaints is isolation. Even though live in workers are almost never alone and have almost no time for themselves, they have no one with whom they can really communicate. Their presence in the house, and where family mem-

bers are gathered, may be at the same time required and ignored. Although the treatment may not necessarily be overtly abusive – as it is in far to many cases – live in domestics are usually ignored and simply not considered or respected as persons.

In spite of these problems, live in domestic employment may be the best option for recently arrived immigrant women who do not yet have other alternatives. As soon as they have acquired some experience, these women usually try to change their status by seeking work on a daily basis, either in a single household or in various, on different days of the week. Each of these arrangements has its own advantages and disadvantages, but in both cases the working conditions and the wages are usually better than for live in workers. However the supply of recently arrived immigrant women willing to withstand the conditions of live in employment seems to be inexhaustible.

Furthermore the demand for their labor, as well as for that of those who have achieved a situation which allows them to accept only day work, is also growing. Undoubtedly, any woman who can find someone else to do her housework, and is in a position to pay for it, will continue to do so as long as the sexist character of such work remains intact. As Mary Romero explains "housework is ascribed on the basis of gender, and it is further divided along class lines and, in most cases by race and ethnicity." (1992, p. 15). "Therefore", she affirms, "domestic service accentuates the contradiction of race and class in feminism, with privileged women of one class using the labor of another woman to escape aspects of sexism." (1992, p. 15). It becomes much easier for them to do so where there is a seemingly unpleasurable supply of immigrant women who are not only willing, but even glad, to do such work for low wages and with no formal contract.

Summary

This article refers to how a renewed demand for domestic workers in the United States has created a labor market niche for newly arrived immigrant women from Mexico and Latin America (commonly called "Latinas" in the U.S.). The wages and working conditions prevailing in this type of employment are usually substandard and hiring most often takes place in the informal rather than the formal sector of the economy. The first part of the article describes how this rising demand for domestic workers was generated over the past two decades. The second part explains why these jobs are avidly sought by Latina immigrants, in spite of the seemingly undesirable working conditions.

Bibliography

- Chang, Grace. *Disposable Domestics, Immigrant Women Workers in the Global Economy*. South End Press, Cambridge, Massachusetts, 2000.
- Hondagneu-Sotelo, Pierrette. *Doméstica, Immigrant Workers Cleaning and Caring in the Shadows of Affluence*. University of California Press, Berkeley, 2001.
- Romero, Mary. *Maid in the U.S.A.* Routledge, New York, 1992.
- U.S. Council of Economic Advisers. *Economic Report of the President, 2000*. U.S. Government Printing Office, Washington, D.C., 2000.
- U.S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics. *Employment and Earnings, January, 2001*.

Uskonnosta ja maastamuutosta

Tanja Hallenberg

Uskonnon ja maastamuuton suhdetta voidaan tarkastella useista näkökulmista. Usein lähestymistapana on ollut uskonnon vaikutus identiteettiin migraatiotilanteissa (esim. Suojanen 2000) tai uskonnon vaikutus integraatioon (esim. Wright 1999). Tässä tutkimuksessa on haluttu tarkastella uskonnon vaikutusta maastamuuttoon ja muuton suunnitteluun.

Maastamuutolla tarkoitetaan pitkäkestoista oleskelua maan rajojen ulkopuolella. Monissa tilastoissa maastamuuttajaksi katsotaan henkilö, joka oleskelee vähintään vuoden ajan ulkomailla. Kyselylomakkeessa ulkomailla asuminen kestoa ei määriteltä eikä sitä myöskään kysytty. Vastaajan tulkittavaksi jäi, miten hän ymmärsi ulkomailla asuminen. Maastamuuttoa voidaan tulkita pysyväksi tapahtumaksi, mutta toisinaan pitkäkestoinenkin ulkomailla asuminen voidaan tulkita vain väliaikaiseksi. Esimerkiksi lähetystyöhön lähde-tään usein sillä tavalla väliaikaisesti, että aikomus on alunperinkin palata takaisin, vaikka ulkomailla oleskelu kestäisikin vuosia.

Artikkeli perustuu FM Tanja Hallenbergin Siirtolaisuusinstituutissa tekemään kyselytutkimukseen "Uskonto maastamuuton motiivina".

Uskonto voidaan määritellä monin eri tavoin. Jonathan Z. Smith (ks. Comstock 1984, 503) on esittänyt, että uskonto on akateeminen luomus, ei mikään tietty ominaispiirre, johon uskonto-sanana pitäisi viitata. Avoimet uskonnon määritelmät perustuvat ajatukseen siitä, että uskonto on aina sidoksissa fyysisiin ihmisiin ja yhteisöihin sekä heidän käyttäytymiseensä, tunteisiinsa, ajatuksiinsa ja päämääriinsä. Uskonnossa ei siis ole sellaista ydintä, joka olisi näistä irrallaan ja johon uskontojen uskontoisuus perustuisi (ks. myös Anttonen 1996, 22–23, 78). Sosiologi Meredith McGuire (1992, 10) puolestaan ehdottaa uskonnon määrittelyä strategiana. Hän käyttää myös työmääritelmiä, joissa uskontoa rajataan ja siitä tehdään helpommin käsiteltävissä oleva asia. Työmääritelmänä voi olla esimerkiksi uskonnon aspektien erottelu, jonka mukaan uskonnosta voidaan löytää uskon ja tiedon, rituaalin, kokemuksen ja yhteisön tasot. (McGuire 1992, 15–20.)

Uskonnon käsitteen oletettiin olevan selkeä jokaiselle tutkittavalle, joskin epävarmuutta herätti tietysti se, miten tutkijan ja tutkittavien käsitykset uskonnosta käyvät yhteen. Uskontokäsitteen arkimerkitys vaihtelee ihmisestä toiseen. Eräs vastaamatta jättänyt totesi, ettei hän voi vastata, koska

hänen edustamansa yhteisö ei ole uskonnollinen. Se, mitä tutkija oli pitänyt uskonnollisena yhteisönä, ei yhteisön johtajan käsityksen mukaan sitä ollutkaan.

Kyselyn toteuttaminen

Kysely suunnattiin uskonnollisten yhteisöjen johtohenkilöille¹. Postikyselyyn valittiin 46 yhteisöä Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien² luettelosta (päivitetty 1.3.2001), joka saatiin Väestörekisterikeskuksesta³. Postituslistaa täydennettiin Tuomas Martikaisen *Moniarvoinen Turku* (1996) ja Harri Heinin *Mihin Suomi tänään uskoo* (1997) kirjojen pohjalta. Martikainen tarkastelee kirjassaan Turussa ja sen lähialueella toimivia uskonnollisia, maailmankatsomuksellisia ja etnisiä yhteisöjä. Heino taas esittelee kirjassaan lähes kaikki Suomessa toimivat uskonnolliset yhteisöt sekä elämäntatso-mukselliset liikkeet. Yhteensä lomakkeita lähetettiin 66 yhteisölle.

Kyselyyn valittuja yhteisöjä voidaan Heinin ja Martikaisen kirjojen pohjalta luonnehtia seuraavasti: noin puolet oli joko kristillisiä tai kristinuskon pohjalta syntyneitä, neljännes edusti islamia ja viimeinen neljännes koostui muihin uskonnollisiin suuntauksiin kuuluvista yhteisöistä, kuten juu-

Suomen merimieskirkko Rotterdamissa Hollannissa. – *Johtoloisto*, nro 6/2001.

talaisuudesta sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden pohjalta syntyneistä yhteisöistä.

Lomakkeet postitettiin kahdessa erässä kesäkuussa 2001. Vastaamatta jättäneiltä vastausta tiedusteltiin puhelimitse. Yhteisöihin, joihin ei saatu puhelinyhteyttä, lähetettiin lomake uudelleen. Vastauksia saatiin yhteensä 21 kappaletta ja vastausprosentiksi 32.

Toivottu vastausprosentti olisi ollut noin 60. Tyypillinen vastausprosentti kyselyissä on yleensä 20–40 (Jyrinki 1976, 118; myös Hirsjärvi ym. 2000, 183), mutta yhtenäiselle ryhmälle suunnatussa kyselyssä se voi nousta jopa 70–80 prosenttiin (Hirsjärvi ym. 2000, 183). Tämän kyselyn kohderyhmää ei pidetty yhtenäisenä joukkona, eikä se myöskään vastaussten valossa ollut sitä.

Kyselylomake sisälsi yhteensä 27 kysymystä, joista kahdeksan oli avoimia ja loput monivalintakysymyksiä; osa monivalintakysy-

myksistä sisälsi kuitenkin myös avoimen osuuden. Kysymykset koskivat vastaajan itsensä lisäksi myös hänen edustamaansa yhteisöä ja sen jäseniä. Puhelintiedustelujen yhteydessä paljastui, että osa oli jättänyt vastaamatta ilmeisesti kielivaikeuksien takia.

Vastaajien profiili

Suurin osa vastaajista (18) oli miehiä. Näistä suurin osa toimi yhteisössään johtotehtävissä. Kolmesta naisvastaajasta kaksi toimi johtotehtävissä ja yksi muissa tehtävissä. Vastaajien ikä vaihteli 29 ja 69 vuoden välillä, ja keski-ikäsi saatiin 49 vuotta (taulukko 1).

Suurin osa vastaajista oli syntynyt Suomessa, mutta viisi (25 %) ilmoitti syntymämaakseen jonkin muun maan. Vastaajat olivat kuuluneet edustamaansa yhteisöön keskimäärin 26 vuotta. Aktiivisin uskonnolliseen yhteisöön liittymisen ikä näyttää tämän kyselyn valossa sijoittuvan 20 ja 30 ikävuoden välille: vastaajista lähes puolet (9) oli liittynyt edustamaansa yhteisöön tämän ikäisenä. Neljä henkilöä ilmoitti kuuluneensa edustamaansa yhteisöön koko ikänsä (katso kuvio 1).⁴

Vastaajat edustivat melko tasaisesti erikokoisia yhteisöjä. Yhdeksän vastaajaa edusti sellaista yhteisöä, jonka jäsenmäärä on yli 1 000 henkilöä, seitsemän kuului yhteisöön, jonka jäsenmäärä on alle 1 000 mutta yli 100 henkeä ja viisi vastaajaa edusti alle 100 ihmisen yhteisöä.

Useimmissa vastanneissa yhteisöissä oli suunnilleen yhtä paljon nais- ja miesjäseniä. Tavallisesti jäsenistä oli naisia jonkin verran enemmän kuin miehiä, mut-

Taulukko 1. Vastaajat ikäryhmittäin

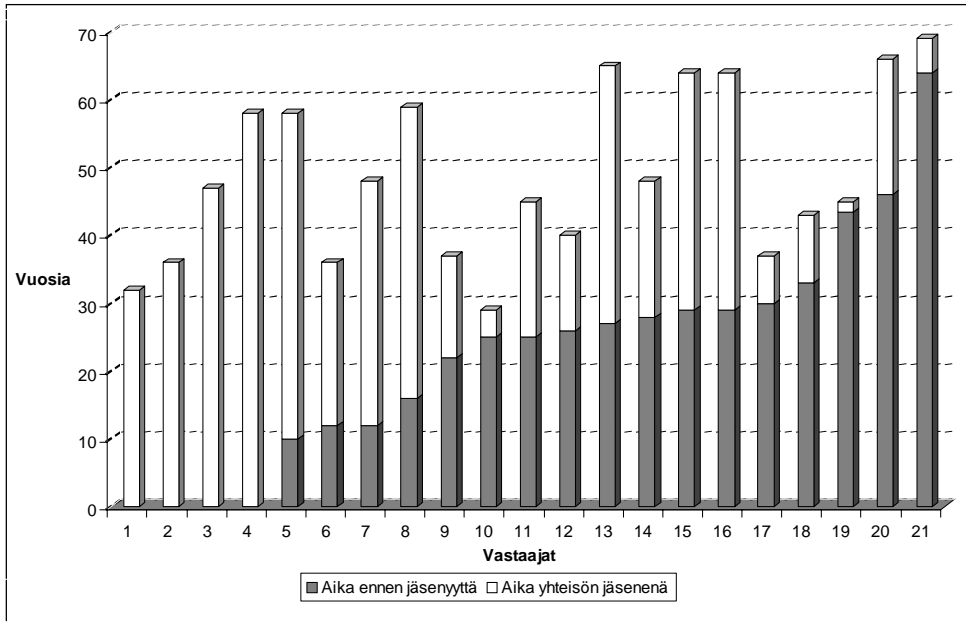
Ikäryhmä	Lukumäärä
< 30 vuotta	1
30–39	6
40–49	7
50–59	3
> 60	5

ta aineistossa oli kaksi sellaista yhteisöä, joissa selkeä enemmistö jäsenistä oli miehiä. Yleisesti Suomessa toimiviin uskonnollisiin yhteisöihin kuuluu usein enemmän naisia kuin miehiä (Suomen tilastollinen vuosikirja 2001, 111). On tyypillistä, että yhteisöä kuitenkin johtaa mies, myös naisenemmistöisiä yhteisöjä.⁵

Toiminnan kansainvälisyys

Kolme yhteisöä ilmoitti, ettei heidän jäsenistössään ole ulkomailla syntyneitä, neljä puolestaan ilmoitti suurimman osan jäsenistä olevan kotoisin ulkomailla (nämä neljä vastaajaa olivat itsekkin syntyneet ulkomailla). Loput 14 vastaajaa ilmoittivat vaihtelevan määrän ulkomaista syntyperää olevia jäseniä.

Noin puolet vastaajista ilmoitti yhteisönsä olevan osa kansainvälistä organisaatiota ja vastaavasti noin puolet ilmoitti, etteivät heidän yhteisönsä kuulu mihinkään kansainväliseen organisaatioon. Jotkut jälkimmäisistä yhteisöistä kuuluivat kuitenkin johonkin laajempaan kansalliseen organisaatioon (esim. evankelis-luterilaiseen kirkkoon). Suurin osa vastaajista (17) ilmoitti yhteisöllään olevan suhteita ulkomaille. Yhteisöjen toiminta ulkomailla näytti keskittyvän yhteistyöhön oman kansainvälisen isäntä-/sisarorganisaation

Kuvio 1. Uskonnolliseen yhteisöön liittymisen ikä ja jäsenyyden kesto.

kanssa sekä avustus- ja lähetystyön tekemiseen. Yksittäiset jäsenet voivat myös toimia ulkomailla itsekseen, ilman yhteisön tukea. Käsitykset oman yhteisön ulkomaille suuntautuvan toiminnan muutoksista näyttävät jakautuvan melko tasan. Seitsemän vastaajan mukaan toiminnassa oli tapahtunut muutoksia, ja kymmenen oli sitä mieltä, ettei muutoksia ole tapahtunut. Useimmiten toiminta ulkomailla oli monipuolistunut ja lisääntynyt.

Yhteisöt näyttivät toimivan Suomessa asuvien ulkomaalaisten parissa varsin paljon. Monet maahanmuuttajien yhdistykset toimivat lähes yksinomaan ulkomaalaisten parissa, koska suurin osa niiden jäsenistä on ulkomailla syntyneitä. Toimintatavat vaihtelivat yhteisöstä toiseen. Ainoa vastuksista erottuva toimintamuoto oli tarkemmin määrittelemätön seurakuntatyö. Joillakin yhteisöillä oli toimintaa eri kielillä.

Maastamuutto ja uskonto

Suurin osa vastaajista (14) oli sitä mieltä, että uskonnolla on vain vähän tai ei lainkaan vaikutusta maastamuuttoon. Toisaalta viisi vastaajaa mainitsi lähetystyöhön lähtemisen esimerkkinä uskonnon vaikutuksesta muuttoon. Kaksi vastaajaa arvioi, ettei Suomesta tarvitse muuttaa uskonnollisten syiden takia, koska täällä vallitsee uskonnonvapaus ja omaa uskontoa on mahdollista harjoittaa. Kaksi vastaajaa puolestaan arvioi, että uskonnolliset tekijät voivat myös edesauttaa muuttopäätöksen syntymistä.

Vain yksi vastaajista sanoi harkitsevansa ulkomaille muuttoa. Hän ei kuitenkaan ollut lähdössä heti, vaan arveli muuttavansa noin viiden vuoden kuluessa. Muuttoaikeiden syynä ei tässäkään tapauksessa ollut uskonto, vaan halu päästä lämpimään maahan, jollaisessa vastaaja oli syntynytkin. Lisäksi yksi vastaaja totesi, että ei

suunnittele muuttoa nyt, mutta ehkä joskus myöhemmin.

Melkein kaikista kyselyyn vastanneista yhteisöistä on muutettu ulkomaille. Ylivoimaisesti suosituimmat muuttokohteet ovat olleet Iso-Britannia ja USA. Näiden jälkeen merkittävimmät ovat Ruotsi, Italia, Irlanti, Kanada, Ranska, Alankomaat ja Espanja (katso kuvio 2). Nämä maat ovat yleisestikin suomalaisten kohdemaita, joskaan ei ihan tässä järjestyksessä (Väestömuutokset 1999, 127). Vain kaksi vastaajaa ilmoitti, ettei heidän yhteisöstään ole muutettu ulkomaille. Nämä kaksi yhteisöä ovat maahanmuuttajien muodostamia ja toimineet mahdollisesti varsin vähän aikaa, joten näistä yhteisöistä ei ehkä vielä ole ehditty muuttaa ulkomaille.⁶

Vastaajien käsitykset muuttajien ominaisuuksista jakaantuivat laajalti. Monet vastaajat arvioivat, ettei muuttajia yhdistä mikään erityinen piirre. Muutaman vastaajan

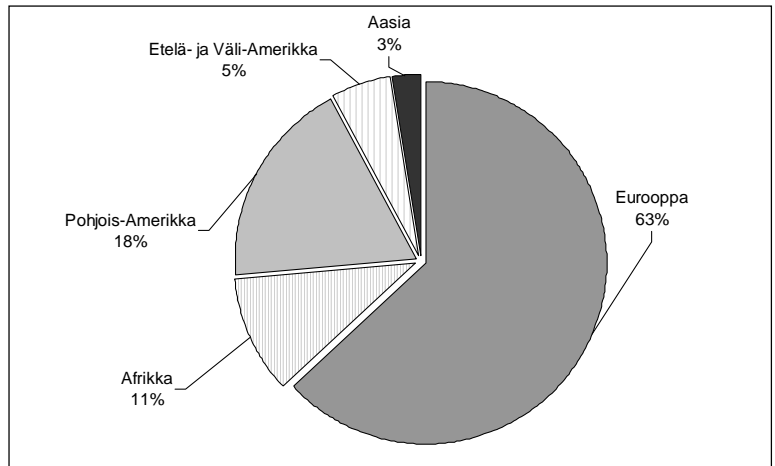
mielestä erityisesti nuoret muuttavat joko opiskelemaan tai työn vuoksi. Erään vastaajan mielestä muuttajalla on perhe mukana, mutta toinen arvioi joidenkin muuttavan avioliiton solmimisen vuoksi. Eräiden vastaajien mukaan vanhemmat ihmiset muuttavat johonkin lämpimään maahan.

Yleisimmin muuton syiksi mainittiin avioliitto, uralla eteneminen, opiskelu ja henkilökohtaiset syyt. Myös työttömyys ja uskonnolliset tekijät mainittiin. Sen sijaan seikkailunhalu tai terveyteen liittyvät seikat eivät vastaajien mielestä olleet kovin merkittäviä lähtöön vaikuttaneita tekijöitä.

Lähes kaikki vastaajat olivat asuneet ulkomailla, sillä vain kolme ilmoitti, ettei ole asunut ulkomailla. Oman ulkomailla asumisen syyksi vastaajat mainitsivat opiskelun, työn, henkilökohtaiset syyt sekä sen, että he olivat syntyneet ulkomailla. Vain yksi ilmoitti asuneensa ulkomailla lähetystyössä olon takia, ja eräs toinen oli tehnyt muuta uskuntoon liittyvää työtä. Muutamat vastaajat eivät kuitenkaan eritelleet, mitä työtä he olivat ulkomailla tehneet, joten mahdollisesti joku muukin oli ollut lähetystyössä. Kolme vastaajaa oli opiskellut ulkomailla uskonnollisessa oppilaitoksessa.

Pohdintaa

Uskonto on monille hyvin yksityinen asia. Kyselyssä on helppo vastata, että muuton syinä ovat esimerkiksi työ, opiskelu tai uralla eteneminen, ja sivuuttaa uskonto tai muut sellaiset taustalla vaikuttavat tekijät tyystin. Suomen kaltaisessa sekularisissa valtioissa, jossa suurin osa väestöstä (n. 85 %) kuuluu evanke-

Kuvio 2. Vastauksissa mainitut muuttokohteet mantereittain (%).

lis-luterilaiseen kirkkoon, uskonnon vaikutusta on helppo vähätellä. Esitutkimuksessa ja ilmiötä kartoitettavassa tutkimuksessa kysely puolustaa paikkaansa, mutta jatkossa aihepiiriin on päästävä pureutumaan syvällisemmin esimerkiksi haastatteluiden avulla.

Kyselyn kohderyhmä, uskonnollisten yhteisöjen johtajat, edustaa sellaista joukkoa, jolla voidaan sanoa olevan ns. paikkaan sidottua uskonnollista pääomaa (location-specific religious capital), ja se voi olla yksi tekijä, joka vähentää heidän muuttohalukkuuttaan. Uskonnollisella pääomalla tarkoitetaan esimerkiksi oman uskonnollisen yhteisön piirissä muodostuneita sosiaalisia verkostoja. Tällaisia verkostoja ei voi siirtää paikkakunnalta toiselle ja uusien verkostojen syntyminen on hidasta. Mitä suurempi uskonnollinen pääoma henkilöllä on, sitä todennäköisemmin hän ei halua luopua siitä. Tällöin hän ei myöskään ole innostunut muutamaan niin kauas, että joutuisi verkostonsa ulkopuolelle. (Myers 2000, 755–784.)

Tämä tutkimus on kartoittanut uskonnon osuutta maastamuuttoon. Vaikka uskonnon ratkaisevaa vaikutusta ei voitu selkeästi osoittaa, saatiin kuitenkin viitteitä siitä, että uskonnollakin voi olla vaikutusta maastamuuttoon. Harvoin maastamuuton syyksi voidaan osoittaa vain yhtä tekijää. Esimerkiksi Venäjän juutalaisten halukkuus muuttaa Israeliin perustuu suurimmalta osalta pyrki- myksiin parantaa taloudellista tilannetta ja välttää uskuntoon perustuvaa vainoa tai syrjintää. Samalla tavoitellaan myös sellaisia elinoloja, joissa oman uskonnon harjoittaminen on hyväksyttyä.

Jatkossa tutkimusteemaa voisi laajentaa esimerkiksi kysymyksiin uskonnonvapaudesta ja uskuntoon perustuvasta vainosta, joista tässä kyselyssä ei erikseen kysytty. Suomessa uskonnonvapaus toteutuu varsin hyvin myös käytännössä, joten uskonnollisen vainon takia Suomesta ei kenenkään tarvitse muuttaa muualle, kuten kaksi vastaajista totesikin. Monissa muissa maissa tilanne on toisenlainen, ja esimerkiksi moni-

en Suomeen saapuvien pakolais-
ten taustalta löytyy myös uskon-
nollista vainoa tai syrjintää.

Viitteet

- 1 Lomake osoitettiin yleisesti yhteisölle, ei erityisesti johtajalle. Arvio oli, että etenkin pienten yhteisöjen johtajat itse käsittelevät yhteisönsä postin. Yhteisöjen johtajien tutkimisen ongelmista ks. esim. Grönfors (1982, 76–77).
- 2 Uskonnolliset yhteisöt voidaan jakaa järjestäytymisasteen mukaan 1. rekisteröityihin uskonnollisiin yhdyskuntiin, 2. rekisteröityneisiin yhdistyksiin ja 3. muihin, esim. säätiöihin (Martikainen 1996, 125).
- 3 Väestörekisterikeskus pitää lukua rekisteröityneistä uskonnollisista yhteisöistä. Rekisteröityneet yhdistykset puolestaan löytyvät Yhdistysrekisteristä. Internetissä voi selata Yhdistysrekisteriä, mutta luettelosta löytyvät vain yhdistyksen nimi ja kotipaikka.
- 4 Uskonnolliseen yhteisöön liittymiseen vaikuttavista tekijöistä ks. esim. McGuire (1992, 71).
- 5 Naisen rooleista uskonnollisissa yhteisöissä ks. esim. McGuire (1992, 112–119).

- 6 Suomessa näyttää toimivan lukuisia maahanmuuttajien perustamia rekisteröityneitä uskonnollisia yhdyskuntia. Näiden tarkoituksena lienee turvata etnisen perinteen ja kulttuurin sekä uskonnon säilyminen vieraassa kulttuuriympäristössä. (Martikainen 1996, 100.)

Lähteet

- Anttonen, Veikko (1996). Ihmisen ja maan rajat. 'Pyhä' kulttuurisena kategoriana. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Comstock, W. Richard (1984). Toward Open Definitions of Religion. – *Journal of the American Academy of Religion* 52 (3): 499–517.
- Grönfors, Martti (1982). Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Heino, Harri (1997). Mihin Suomi tänään usko. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Hirsjärvi, Sirkka; Pirkko Remes ja Paula Sajavaara (2000). Tutki ja kirjoita. 6. uudistettu laitos. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Jyrinki, Erkki (1976). Kysely ja haastattelu tutkimuksessa. 2., uudistettu painos. Helsinki: Gaudeamus.

- Martikainen, Tuomas (1996). Mo-niarvoinen Turku. Käsikirja uskonnollisista, maailmankatso-muksellisista ja etnisistä yhteisöistä. Åbo Akademi.
- McGuire, Meredith B. (1992). Religion: The Social Context. Belmont: Wadsworth.
- Myers, Scott M. (2000). The Impact of Religious Involvement on Migration. – *Social Forces*, Dec 2000, Vol 79, Issue 2, 755–784.
- Suojanen, Päivikki ja Matti K. Suojanen (2000). Retulaatsissa Mia-missa. Kasvokkain amerikansuomalaisien kanssa. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.
- Wright, Veikko (1999). Migration och religion. Religionens bidrag till finländska invandrades integration i det svenska samhället – En inledande undersökning. Licentiatuppsats i religionshistoria. Institutionen för religionsvetenskap, Göteborgs universitet.
- Väestömuutokset 1999. Väestö 2000: 13. Helsinki: Tilastokeskus.

Ruhrin alue muutoksen virrassa

Elli Heikkilä

Elokuun lopussa 2002 pidettiin Dortmundissa, Saksassa, *42nd Congress of the European Regional Science Association (ERSA)*. Paikalla oli liki 500 osallistujaa eri puolilta maailmaa. Konferenssin teemana oli eurooppalaisten urbaanien teollisuusalueiden muutos nykyaikaisiksi palvelukeskuksiksi: *From Industry to Advanced Services. Perspectives of European Metropolitan Regions*.

Dortmund sijaitsee vahvasti teollistuneella Ruhrin alueella, jossa asuu 5,4 miljoonaa asukasta kahdeksastakymmenestä eri maasta. Ruhrin alue on myös Euroopan kaikkein tiiveimmin kasautunut urbaanikeskittymä ja suurin talousalue. Dortmund, Essen ja Duisburg ovat alueen voimakkaimmat keskuskeskukset.

Ruhrin kuusitoista yliopistoa, joissa on yhteensä 165 000 opiskelijaa, ammattikorkeakoulut, kansainvälisesti tunnetut tutkimuslaitokset ja teknologiapuistot luovat edellytykset korkeatasoiselle in-

formaation tuottamiselle. Myös koulutettu työvoima on alueen voimatekijöitä.

Ruhrin alueen muutoskehityksen moottorina on *The Ruhrgebiet – Projekt Ruhr GmbH* -kehittämisshanke, jolla aikaisemmasta hiili- ja terästeollisuusalueesta kehitetään innovatiivista aluetta. Ruhria muunnetaan taloudellisten ja teknologisten innovaatioiden keskuspaikaksi, jossa on nykyaikaista liike-elämää ja jonne luodaan uusia työpaikkoja. Projekti on aloittanut toimintansa maaliskuussa 2000.

Alueelle on jo rakennettu nopea julkinen liikennejärjestelmä *Metrorapid NRW*. Työn alla on *Ruhr Pilot* -projekti eli tietokoneohjatus liikenteen seurantasysteemin luominen ja *Ruhr Digital* -projekti, jossa luodaan käyttäjäystävällinen tietokonesysteemi kansalaisten ja paikallisten tahojen palveluiden välille.

Vuoden 2002 maaliskuussa on päätetty hankkia tukea noin 70 työntekijänsä projektille sellaisilla

kompetenssialueilla kuten logistiikka, uudet materiaalit, mikrorakenneteknologia, uudet kemikaalit, informaatio- ja kommunikaatioteknologia, lääketieteellinen teknologia sekä turismi. 400 000 000 euron ohjelma tullaan rahoittamaan osin EU:n infrastruktuurirahaston ja osin aluerahoituksen turvin. Projektin kautta arvellaan syntyvän ja turvattavan noin 60 000 työpaikkaa investointien suorana tuloksena ja vielä toiset 40 000–60 000 työpaikkaa myöhemmin.

Alueella järjestettiin konferenssin aikaan ensimmäinen ”*Ruhr Triennale*”, joka tulee jatkossa olemaan vuotuinen kulttuuritapahtuma Ruhrin alueella. Entinen raskaan teollisuuden leimaama alue on muuntunut nykyaikaiseksi, moni-ilmeiseksi työ- ja vapaa-ajan ympäristöksi.

Seuraava ERSA:n konferenssi pidetään Jyväskylässä, ja sen pääteemana on ”*Peripheries, Centres and Spatial Development in the New Europe*”.

ERSA 2003

43rd Congress of the European Regional Science Association

27–30 August 2003, Jyväskylä, Finland

The session themes of the congress will include traditional topics of RSA congresses, topics which reflect local conditions such as northern location, geographical peripherality, and sparse population.

Main Theme: *Peripheries, Centres and Spatial Development in the New Europe*.

See the Congress website for more details: www.jyu.fi/ersa2003.

Siirtolaisuusinstituutti osaa asiansa

Näin se alkoi

Pari vuotta sitten ryhdyin etsimään sukulaisiani Amerikasta. Isäni veli ja sisar olivat lähteneet sinne suuren siirtolaisaallon mukana 1900-luvun alussa. Tiesin heistä nimet ja syntymäajat, en muuta. Lähetin kyseilyn Siirtolaisuusinstituuttiin, ja sain muutamassa päivässä vastauskirjeen tutkija *Elisabeth Uschanov*in alikirjoittamana.

Antti-setä

Kirje sisälsi tarkan selonteon setäni *Antti Dufvan* passista, siviilisäädystä, matka-aikataulusta ja määränpäästä Amerikassa. Lisäksi kirjeessä oli setäni pojan, minun serkkuni *Alfred Dufvan*, käsin kirjoittama kirje. Hän etsi sukulaisiaan Suomesta ja oli liittänyt tarkat osoitetiedot itsestään. Siirtolaisuusinstituutin kir-

Vanhin tunnettu sukumme jäsen hiilenpolttaja Joonas Dufva (1735–1807) ja hänen perheensä on haudattu Juankosken ruukin autioituneelle hautausmaalle.

jeessä olleiden ohjeiden perusteella pystyin jatkossa hyvinkin syvällisiin tutkimuksiin sukuni vaiheista.

Hanna-täti

Isäni sisar *Hanna Dufva* lähetti meille sota-aikana ”Ameriikan paketteja” jouluksi. Amerikasta saatavat henkilötiedot perustuvat suurelta osin sikäläisen sosiaaliturvajärjestelmän tietoihin, ja miesten löytäminen on helpompaa kuin naisten. Sain kuitenkin ohjeen etsiä tätiäni kaikkien pientenkin vihjeiden perusteella. Nyt tunnen koko Hanna-tädin perheen nimet ja syntymäajat. Minulla on hänestä myös runsaasti valokuvia. Valitettavasti ainoa henkilö, jonka yhteystiedot löysin, ehti kuolla ennen kirjeenvaihdon aloittamista. Mutta Hanna-tädin elämäнкаaari on minulle tullut hyvin tutuksi.

Nanny-täti

Kirkonkirjojen perusteella isäni sisar *Nanny Dufva* kuoli nuorena ja naimattomana kotonaan Vieremän Salahmin kylässä. Siirtolaisuusinstituutista sain kuitenkin aivan yllättävää tietoa. Nanny-täti oli lähtenyt serkkunsa *Jenni Hukkasen* kanssa Amerikkaan. Worcesterissa hän oli mennyt naimisiin kotikylästään tulleen pojan *Herman Rivinojan* kanssa ja he saivat lapsen. Kun lapsi *Vieno Rivinoja* oli kolmevuotias, lähti Nanny vierailemaan kotiinsa Suomeen. Kotona Salahmilla sekä äitiin että lapseen iski lentävä keuhkotauti ja he kuolivat. Tänä kesänä sain käydä Nannyn ja Vienon haudalla. He lepäävät Iisalmen vanhalla hautausmaalla appiukkonsa *Heikki Rivinojan* vieressä.

Kesän sukutapahtumat

Vietimme Dufva-suvun sukujuhlaa 11.–24.7. Suvun jäseniä saapui Australiasta, Amerikasta, Ruotsista, Ukrainasta ja Suomesta. Yksi tapaamisen kohokohdista oli vierailu Siirtolaisuusinstituutissa. Asiantuntijana meillä oli edelleen tutkija Elisabeth Uschanov. Aikaisemmin antamiensa tietojen lisäksi hän kertoi seikka-peräisesti setäni Antin menomatkan Suomesta Amerikkaan. Matka ei ollut sujunutkaan suunnitellusti,

Perimänä kulkeutunut sukutietomme sai joko vahvistusta tai yllättäviä, aivan uusia piirteitä Siirtolaisuusinstituutissa. Kuulijat seurasivat mielenkiinnolla siirtolaisrekisterivirkailija Elisabeth Uschanovin esitystä. Kuvassa osa Irja Dufvan sukuhaaraa.

Alfred ja Mark Dufva USA:sta, Massachusettsista, ensimmäisellä Suomen vierailullaan kesällä 2002. Matkan aikana heidän ylpeytensä suomalaisista sukujuuristaan syveni. Tulkkina Amanita Dufva.

vaan hän oli matkustanut junalla Englannin poikki ja sitten laivalla New Yorkiin, ja saapunut pennittömänä sukulaisten luo Worcesteriin. Lisäksi meille esiteltiin muita sukuun liittyviä suomalaisia, vaimoja, anoppeja, appiukkoja jne. Tutkimustyötä riittää myös tulevaisuudelle.

Tulevaisuus

Suomalaisia muuttaa yhä ulkomaille. Ei vain Amerikkaan, vaan me levittäydymme ympäri maailmaa. Tänäkin tunnen kaikki ruotsalaiset sukulaiseni, mutta seuraava sukupolvi jäänee vieraaksi kielivaikeuksien vuoksi. Samoin käynee muissa maissa. On korvaamattoman hyvä asia, että Siirtolaisuusinstituutti pitää yllä tietokantoja ulkomaille muuttaneista suomalaisista. Näin meillä on mahdollisuus löytää sukulaisiamme yhteyden katkettuakin.

Tuomo Dufva

Tarina eräästä norjansuomalaisesta sukutaustasta

Norjalaisen sukuhaaramme kantaisänä pidetään *tip-oldefariani* (= isoisäni isoisä) Gustav Anton Nilseniä (1845–1919). Hän oli kotoisin Eidsvoldista ja työskenteli metsäalalla toimivan Mathiesen-yhtiön palveluksessa. Gustavin puoliso oli nimeltään Amalie Mathilde Natalie (1849–1926). Perhe asui elämänsä loppuun Rustadissa, joka sijaitsee Hurdal i Romerike -kunnassa noin 100 km Oslostta pohjoiseen. Pariskunta sai neljä lasta, joista yksi oli isoisäni isä eli norjalaisittain *oldefarini* Hans Marius Kai (1882–1927).

Gustav, Mathilde, Hans, Emil ja Karen Nilsen Rustad, v. 1886.

Hans oli valmistunut ylioppilaaksi v. 1901 ja edelleen metsänhoitajaksi Aas'n maatalousopistosta v. 1905. Kerrotaan itse Hans Gutzeitin etsineen ja palkanneen parina vuotena kaikkien vastaavien oppilai-

Niilo Nilsen ja äitinsä Hilda. Joensuu v. 1913.

tosten priimukset palvelukseensa Suomeen. Norjalaisen puutavarayhtiöiden maailmanvalloitus oli alkanut, ja ulkomailla sijaitsevista toimipaikoista tarvittiin koulutettuja, nuoria työntekijöitä ja toimihenkilöitä. Hans saapui Suomeen vuonna 1906 työskennelläkseen W. Gutzeit & Co:n Joensuun piirissä olevien metsien ja puunhankinnan päällikkönä. Vuosien varrella Hansin työtehtävät liittyivät puun hankintaan, maan ostoihin, uiton ja muun kuljetuksen suunnitteluun sekä piirikonttorin johtamiseen. Myöhemmin hän toimi yhtiön ylimetsänhoitajana ja vuodesta 1915 sen metsäpäällikkönä ja johtokunnan jäsenenä.

Hans Nilsen säilytti aluksi Norjan kansalaisuuden, mistä olikin hyötyä ainakin kevään 1918 kansalaissoidan tuiskeissa. Kun vuonna 1924 W. Gutzeit & Co:n osake-enemmistö oli siirtynyt norjalaisilta Suomen valtiolle ja johtokunnan jäsenten tuli olla Suomen kansalaisia, Hans anoi ja sai Suomen kansalaisuuden.

O.-W. Gutzeit & Co:n metsäosaston johto 1920-luvun alussa. Istumassa vasemmalla metsäpäällikkö Hans Nilsen. – Pekka Lehonkoski: Tähtiporukkaa, 1990, s. 51.

Artikkelin kirjoittaja (vasemmalla) norjalaisessa kansallispuvussa vanhempiensa kanssa. Valkeakoski v. 2000.

Hans Nilsen meni naimisiin v. 1912 rautalampilaisen Hilda Maukosen kanssa, joka oli syntynyt v. 1886. Perhe muutti useita kertoja. W. Gutzeit & Co:n pääkonttori sijaitsi Kotkassa. Siellä alkaneen uran aikana toimi- ja asuinpaikkoina olivat Utra, Joensuu, Kotka, Helsinki sekä Enso. Samalla perhe kasvoi. Minun *bestefarini* eli isäni isä, Nils Gustaf (Niilo), syntyi vuonna 1912.

Vuosien varrella suku on kasvanut. Hans ja Hilda Nilsenillä on lapsenlapsia (joista yksi on minun isäni Hannu Nilsen) 9 kappaletta, lapsenlapsenlapsia 20 ja niitä seuraaviakin jo 5 kappaletta.

Minä itse olen käynyt Norjassa vain muutamia kertoja. Sukumme syntysijoilla Hurdalissa kävimme koko perheen voimalla *bestefarini* 70-vuotispäivää juhlistamassa; olin tuolloin 11-vuotias ja muistan monia mukavia juttuja reissusta.

Norjalainen sukuperämme näkyykin lähinnä juhlatilaisuuksissa, kun kannan norjalaista kansallispuvuani *vestopplandbunadia*. Se on Hurdalin alueen perinnepuku, jonka äitini Liisi teki kahdessa lukuvuodessa kotikaupunkimme työväenopistossa. Tarvikkeet tilattiin Norjasta. Puku on ollut käytössä usein ja olen saanut kysyttäessä kertoa ylpeänä sekä puvun että sukumme alkuperän.

Noora Inkinen (o.s. Nilsen)

Matka Tverin Karjalaan

Karjalaisia muutti 1550–1650 aikoina sotia ja levottomuuksia pakoon Sisä-Venäjälle Kalininin alueelle Tveriin. Nykyään Tverin alueella asuu karjalaisia arviolta vain 23 000, kun ennen toista maailmasotaa lukumäärä oli laskutavasta riippuen 130–150 000 eli enemmän kuin Neuvosto-Karjalan suomalaisia.

Akateemikko Pertti Virtaranta teki Tverin Karjalaan kaikkiaan viisi matkaa, ensimmäisen vuonna 1957. Paasikivi-seuran matkalla tapasin siellä nyt vanhoja ihmisiä, jotka muistavat hänet hyvin. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen karjalaista kulttuuria on vaalittu, ja jo kuusi vuotta on ilmestynyt omakielinen lehti ”Karielan Sana” (sivulla 2).

Tolmatsun kylän oloja esittelivät Suomesta tulleille vieraille vas. Anatolij Golovkin Tverin kaupungista, koulunjohtaja Nadezda Voronova, toimittaja Vasilij Volkov, yliopiston opettaja Ljudmila Gromova sekä kirjastonhoitaja Tatjana Danilova.

Tolmatsun kylässä Tverin Karjalassa on paljon korjattavia rakennuksia kuten esimerkiksi taustalla näkyvä kirkko.

Karjalaista puutaloarkkitehtuuria Tolmatsun kylässä. Talo on koristeltu taidokkain puuleikkauksin.

Tapasimme karjalaisrouvan, joka oli ollut Siperiasa ja puhui saksaa.

91-vuotias Vasilij Ivanovits Volkov on "Karielan Sana" -lehden toimittaja Tolmatsussa.

Kylän asukkaita kesäisenä lauantai-iltapäivänä kylätiellä.

91-vuotias Marija Aleksejevna Belájeva oli akateemikko Pertti Virtarannan hyvä ystävä.

Oppaana toiminut Ljudmila Georgijevna Gromova opettaa karjalan kieltä Tverin yliopistossa.

Teksti ja kuvat: Olavi Koivukangas

Kirjat • Böcker

Paavo Kortekangas ja Antti Lepistö (toim.): Suomalainen Usko Uudella Mantereella. Suomi Conference USA & Suomi Conference Canada, 2000, 185 s.

Pari vuotta sitten julkaistiin Yhdysvalloissa kirja Suomalainen Usko Uudella Mantereella. Se oli tarkoitettu ”kiittolliseksi tervehdykseksi Yhdysvaltain ja Kanadan suomalaisilta siirtolaisilta ja heidän jälkeläisiltään Suomen evankelis-luterilaisen äiti-kirkon seurakunnille”. Sen ovat toimittaneet piispa Paavo Kortekangas, joka toimi ”eläkeläispappina” Floridassa ja USA:n Suomi Konferenssin presidentti Antti Lepistö.

Paavo Kortekangas on kirjoittanut siirtolaisten kirkollisen elämän vaiheista USA:ssa ja Kanadassa sekä Suomi Konferenssin muodostamisesta omien kirkkokuntien liittyessä suurempiin ko-

konaisuuksiin. Muita kirjoittajia ovat teol.tohtori Bernhard Hilillä, pastori Rudolf Kempainen, teol.tohtori Leo Glad, Suomi-Konferenssin presidentti Antti Lepistö, joka kantaa Suomen kirkon luovuttamaa piispanristiä, sekä Finlandia Universityn rehtori Robert Ubbelohde.

Kortekankaan lyhyt, mutta kiinteä historiaosuus luo kivijalan koko teokseen. Se perustuu suurelta osin aikaisempiin tutkimuksiin ja ajankuvauksiin. Tutkijana hän on käyttänyt hyväkseen joitakin arkistoja, kuten esimerkiksi Hancockin seurakunnan kirkonkirjoja. Kortekangas antaa ymmärtää, millaisia toistaiseksi käyttämättömiä lähdeaineiksia on myös runsaassa amerikansuomalaisessa sanomalehdistössä. Ihaillen hän viittaa myös tohtori Raymond Wargelinin suurtyöhön seurakuntaohtaisen aineiston kokoelmaan, jota ei ole hyödynnetty tässä työssä eikä ilmeisesti muutenkaan.

Kortekankaan kirjoitus ei ole tarkoitettu varsinaiseksi tieteelliseksi keskusteluksi. Kuitenkin hän korjaa joitakin väitteitä, kuten esimerkiksi usein toistetun ajatuksen (G. A. Aho, J. E. Nopola) Suomen evankelisen herätysliikkeen panoksesta jo Kansalliskirkon syntyvaiheisiin Suomi-Synodin perustamisajankohdassa vuoden 1890 tienoilla. ”Kaiken kunnioituksen ansaitsevasta harrastuksesta huolimatta tieteellisen kritiikin laatuvaatimukset täyttävää amerikansuomalaisien enempiä kuin kanadansuomalaisien kirkollisesta elämästä ei ole vielä kirjoitettu”, Kortekangas toteaa.

Kirjoittaja ihmettelee amerikkalaisia kanadansuomalaisjoukoissa kehittynyttä sosialistien tai oikeas-

taan kommunistien suunnatonta vihaa kirkkoa, papistoa ja seurakuntalaisia kohtaan. Hän aavistelee näkevänsä liikkeen alkuaineiksia jo kansallisseurakuntien ympärillä käydyssä keskustelussa. Piispa toivoo suomalaisen kirkollisuuden ymmärtämiseksi selvitettävän tieteellisesti myös lähtijöiden kotiseudun hengellisen taustan: mistä tultiin, mitä vaikutteita tuotiin ja mitä uusia omaksuttiin.

Suomalainen siirtolaisuus Kanadaan on nuorempaa ja vähälukuisempaa kuin Yhdysvaltoihin suuntautunut. Sen kirkollinen hoito Suomesta käsin oli vielä heikompi kuin Yhdysvaltoihin suunnattu. Suurin osa kirkollisesta työstä oli Suomi-Synodin käynnistämää. Sosialismi kanadansuomalaisien keskuudessa sai vielä laajemman kannatuksen kuin eteläisessä naapurissa ja kohdistui vielä räikeämpänä kirkkoa ja seurakuntalaisia vastaan. ”Miksi” – Kortekangas kysyy?

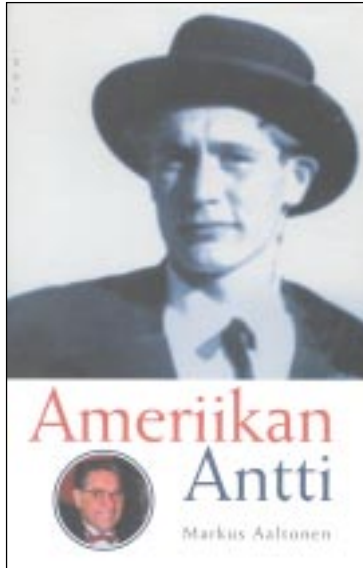
Kaikki Yhdysvaltoihin perustetut etniset luterilaiset kirkkokunnat joutuivat jossain vaiheessa ottamaan englannin kielekseen. Germaanisista kieliryhmistä tulleille se oli varsin kivuton muutos verrattuna suomenkielisten vaikeuksiin. Muutosta jarrutettiin suomenkielisten parissa pitkälle aina 1930-luvulle saakka. Siitä syystä seurakuntien jäsenmäärät alkoivat uhkaavasti vähentyä. Jokainen kirjoittaja omassa artikkelissaan viittaa kielikysymykseen valittaen sen myöhäistä ratkaisua. Kanadassa kamppailaan juuri nyt tämän asian kanssa. Suomi-Konferenssi sekä Yhdysvaltain että Kanadan puolella on perustettu huolehtimaan suomenkielisistä kirkollisista vähemmistöistä.

Yhdysvaltain kulttuuripolitiikassa ”sulatuskattila” on kauan ollut hallitsevana mallina. Väestön etnisuus on kuitenkin yhä vaikuttava tosiasia. Kanadassa taas on peri-aatteeltaan erilainen ”mosaiikki-malli”. Kaikki tahot eivät ole täysin vakuuttuneita senkään paremmuudesta. Siirtymävaiheessa oleva kanadansuomalainen seurakunta-työ etsii itselleen sopivaa mallia juuri nyt.

Vanhan Suomi-Synodin lippulaiva, Suomi Opisto – Suomi College, on jo täysin ”toiskielinen”. Oppilaat tulevat useista etnisistä ryhmistä. Sana ”Suomi” ei merkinnyt laajoille joukoille mitään tai sitä pidettiin intiaanikielisenä ilmaisuna. Sen vuoksi Suomi Collegen nimi muutettiin Finlandia Universityksi. Samalla nostettiin opetustavoitteet yliopistotasolle. Rehtori Ubbelohde sanoo oppilaitoksensa sitoutuneen korkeakoulutasoiseen, perinteiltään suomalais-luterilaiseen opetukseen. ”Pyrkimyksemme on mennä eteenpäin 21. vuosisadalle vahvasti juurtuneina perintöömme ja samalla valmistautua uusiin haasteisiin.”

Kaikessa vaatimattomuudessaan Kortekankaan-Lepistön kirja valottaa mahtavaa kamppailua, kun taustastaan tietoinen joukko siirtää luovuttamatonta perinnettä ja kulttuuriaan uusille sukupolville. ”Vanha viini uudessa leilissä.” Kirja Suomalainen Usko Uudella Mantereella on myös hyvä käsikirja jokaiselle siirtolaishistorian tutkijalle pyrittäessä ymmärtämään siirtolaishien ratkaisuja kielenvaihdoksen ja uuden kulttuurin vaatimusten kohdatessa.

Urpo Kokkonen

Ameriikan Antti, kirjoittanut Markus Aaltonen. Kustannusosakeyhtiö tammikuu, RT-Print Pieksämäki, 2002, 217 s. ISBN 951-31-2429-0.

Antti Toivo Gabriel Kangasalus syntyi 19. toukokuuta vuonna 1930 Kunnaksen tilan peräkammariissa Jurvassa. Syntymälahjanaan poika sai isänsä herkkyyden ja lupakkuuden ja ”äiteensä” määrätietoisuuden ja itsekeskeisyyden. Näistä aineksista rakentui eteläpohjalainen nuori mies ja yksi menestyneimpiä suomalaisia siirtolaisia Amerikassa.

Kunnaksen talon isäntä ja emäntä, Eeli (Gabriel) ja Elle (Helena), olivat aktiivisia nuorisoseuralaisia, ja siten tytär Helinä ja poika Topi (Antin kutsumanimi lapsena) kasvoivat kulttuuriin ja urheiluun innostavassa turvallisessa maalaisympäristössä. Kirjan alku tarjoaa lapsuusajan elämänmenosta värikkään kuvauksen. Sota-aikana

Topi teki jo tilan peltotyöt. Toisella kymmenellä ollessaan jatkosodan aikaan hän oli jopa pari kertaa hevosen suitsissa, kun sankarivainajia kuljetettiin puuarkuissa ruumishuoneelle.

Työnteko viehätti Anttia kouluja enemmän. Kansakoulun penkkiäkin tuli kulutettua vain viitisen vuotta, mutta maamieskoulusta Antti haaveili. Sieltä hän uskoi saavansa sellaista oppia, jota isä ja ”paappa” eivät pystyisi antamaan. Antti aloitti Kauhavan eli ”isoonlusikankylän” Maamieskoulun vuonna 1951. Koulun opit, ja ennen kaikkea kesäkuukaudet Tanskanmaalla harjoittelemassa, muuttivat Antin ajatusmaailman totaalisesti. Luonnollisesti hän halusi palata kotitilalleen, mutta konfliktejahan siitä syntyi, kun poika palasi maailmalta modernit ideat mielessään kotitilaa uudistamaan. Kun vanhan ja uuden sukupolven mielipiteet menivät ristiin, saattoi jälleen yksi siirtolaistarina alkaa.

Antin perheessä, niin kuin monessa muussakin jurvalaisessa perheessä, löytyi ennestäänkin siirtolaisia sukuhistoriasta. Antin isoisä, ”paappa” Antti Kangasalus, oli lähtenyt Kanadaan 1920-luvulla, mutta kuoli siellä tapaturmaisesti vuonna 1934. Vaikka perheen siirtolaiskokemukset eivät entuudestaan siis olleetkaan kovin hohtokkaita, Kunnaksen talon ainoa poika, 24-vuotias Antti, astui postiautoon Vaasan asemalla vuonna 1954. Vaikka ”flikka-kaveri itkiäpinuutti”, Antti suuntasi katseensa tulevaisuuteen Amerikassa. Puolen vuoden vierailuviisumi oli silloin ainoa tapapäästä Yhdysvaltoihin, mutta pestauduttuaan siellä armeijaan ja pal-

veltuaan Saksassa valvontajoukoissa, Antti sai Yhdysvaltain kansalaisuuden. ”Kun armeijasta päästyäni ajelin Nykistä Waukeganihin, aattelin ittekseni: ny poika, sull’ on ovet auki, näytä mihin pystyt.”

Työskennellessään aluksi rakentajana Antti kartutti tietojaan puurakentamisesta, ja vuonna 1959 hän aloitti uransa rakennusurakoitsijana. Antti teki elämästään amerikkalaisen unelman ja raivasi tiensä vaikeuksien kautta voittoon menestyvänä rakennusalan yrittäjänä Yhdysvalloissa. Nyt, yli 70-vuotiaana, Antti työskentelee edelleen omassa yrityksessään ja nauttii elämästään eteläpohjalaisella rehevyydellä.

Kirja kertoo siis syntyjään jurvalaisen Antti Kankaan (Suomessa Kangasalusta) tarinan, joka sijoittuu siirtolaisuuden historian näkökulmasta varsin myöhäiseen siirtolaisuuden vaiheeseen eli 50-luvun amerikasiirtolaisuuteen. Arvokkainta, ja samalla kirjoittajan taidokkuutta osoittavaa, tässä kirjassa onkin mielestäni se, kuinka Antin oma ääni ja rehevä huumorintaju tulevat lävitse toimitetun tekstin. Eteläpohjalaisesta murteesta ja perhekulttuurista kiinnostuneille kirja avaa mielenkiintoisen ja innostavan maailman. Amerikasiirtolaisuutta on usein kutsuttukin ”pohjalaiseksi ilmiöksi”. Ameriikan Antti on ainakin omalla paikallaan ”pohjalainen ilmiö”. Antin tarinan äärellä lukija ymmärtää kuinka menestyksenkäs elämä muodostuu määrätietoisuudesta ja tinkimättömyydestä, mutta täydelliseen unelmaan ei yllä ilman herkkyyttä ja innoitusta.

Johanna Ainasoja

Laura Huttunen: Kotona, maanpaossa, matkalla. Kodin merkitykset maahanmuuttajien omaelämäkerroissa. SKS, Helsinki 2002, 374 s. ISBN 951-746-362-6.

Laura Huttusen sosiologian tohtorinväitöskirja (Tampereen yliopisto) käsittelee laajasti katsoen kodin merkitystä Suomeen syystä tai toisesta ulkomailta muuttaneiden henkilöiden omaelämäkerroissa. Kirja käsittelee ajankohtaisia ja tärkeitä, mutta myös vaikeita kysymyksiä.

Kirjan runsas materiaali koostuu maahanmuuttajien omaelämäkerroista. Elämäkertakokoelmia ei ole aiemmin käytetty siirtolaisuustutkimuksen materiaalina Suomessa. Tämän vuoksi kirja tuo ainutlaatuisen lisän sekä suomalaisen elämäkertatutkimukseen että siirtolaisuustutkimukseen. Huttunen käyttää sosiologian, sosiaaliantropologian ja naistutkimuksen teorioita materiaalin analysoimiseen. Hänellä on hyvä tietämys aiemmasta omaelämäkertatutkimuksesta ja hän on paneutunut työn kannalta keskeiseen suomalaiseen ja kansainväliseen kirjallisuuteen.

Väitöskirjan kysymyksenasettelun määrittelyssä lähtökohtana on ollut kiinnostus yhtäältä kodin merkitykseen ihmisille, jotka ovat muuttaneet maasta toiseen, ja toisaalta siihen, mitä paikallinen ja globaali tarkoittavat tällaisten ihmisten näkökulmasta. Kirja tarkastelee paikan ja tilan sekä kodin ja jonnekin kuulumisen saamia merkityksiä erilaisten, risteävien globaalien suhteiden maailmassa. Näitä kysymyksiä valotetaan maahanmuuttajien kirjoittamien omaelämäkerrallisten tekstien avulla.

Kirja on pitkä, mutta siitä huolimatta se muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden. Yksityiskohtaisesti analysoitu materiaali koostuu 20 omaelämäkerrasta, jotka on valittu keväällä 1997 järjestettyyn kirjoituskilpailuun saapuneiden 73 tekstin joukosta. Osallistujat saivat itse valita kirjoituskielen. Kirjoituksia saapui seitsemällätoista eri kielellä, ja ne kaikki käännettiin suomeksi. Monet näistä kilpailuteksteistä on sittemmin julkaistu kokonaisuudessaan Laura Huttusen toimittamassa teoksessa ”Sama taivas, eri maa: Maahanmuuttajan tarina” (SKS, Helsinki 1999).

Väitöskirjassa näiden 20 omaelämäkerran käsittely on jaettu seitsemään lukuun, joissa kussakin käsitellään kahdesta neljään elämäkertaa. Elämäkertojen analyysia ohjaa pyrkimys ymmärtää maahanmuuttajien omaa suhdetta elämänsä eri paikkoihin, ja heidän omaa tapaansa merkityksellistää kotia ja jonnekin kuulumista, sekä myös pyrkimys ymmärtää tarinoiden kertomisen konteksti. Tämän vuoksi Huttunen on päättänyt analysoida elämäkertoja kokonaisuuksina eikä temaattisesti. Tällä analyysimetodin valinnalla on hyvät ja huonot puolensa. Niin kuin kirjassa painotetaan, tämä antaa mahdollisuuden purkaa essentialisoituja tai essentialisoimaan pyrkiviä kategorioita. Tämä analyysimetodi antaa kieltämättä enemmän tilaa ja oikeutta elämäkerroille ja niiden kertojille, sekä tuo selvästi esille materiaalin suuren kirjon. Tämä onkin kirjan vahvuus. Valittu analyysimetodi seurauksena kirjan sivumäärä on kuitenkin huomattava, mikä monelle lukijalle voi olla ongelma. Huttunen on kuitenkin tietoisesti ottanut mukaan

mahdollisimman monen eri taustan omaavan kirjoittajan tekstejä valottaakseen materiaalin moninaisuutta. Onneksi teksti on kirjoitettu sujuvasti ja kiinnostavasti, mikä ansiosta kirjan pituus ei tee siitä liian raskaslukuista. Kirjan rikasta ja elävää kieltä on ilo lukea.

Elämäkertojen analyysi on alusta loppuun hienotunteista eikä peitä alleen kertojia. Huttunen omaa myös hyvät asiatiedot olosuhteista, joita elämäkeroissa kuvataan. Analyysit ovat melkein poikkeuksetta harkittuja, tasapuolisia ja loogisia. Epätoivon, syrjinnän ja kidutuksen kuvausten analysointi ei ole helppo tehtävä. Huttunen on kuitenkin onnistunut tehtävässä hyvin.

Väitöskirjassa ei määritellä ”kotia” tarkasti. Sen sijaan elämäkertojen variaatioiden analyysin kautta kasvaa ymmärrys kodin merkitykselle. Toinen kiinnostava teema on, miten maahanmuuttajat omaelämäkertojensa avulla korostavat yksilöllisyyttään vastakohtana stereotyyppisille kategorioille, joiden vankeina he usein tuntevat Suomessa olevansa.

Laura Huttusen väitöskirja ja aikaisemmin julkaistu kokoelmateos ”Sama taivas, eri maa”, muodostavat tärkeitä puheenvuoroja tämän päivän yhteiskuntakeskustelussa, koska ne esittävät ainutlaatuisella tavalla kirjoittajien omia kokemuksia ja tulkintoja omasta tilanteestaan. Maahanmuuttajat saavat tässä itse äänensä kuuluviin, mikä valitettavasti on harvinaista sekä yleisessä keskustelussa että akateemisissa tutkimuksissa. Suosittelemme tätä kirjaa kaikille, jotka haluavat ymmärtää paremmin maahanmuuttajien elämää Suomessa.

Östen Wahlbeck

Allan T. Nilson: De byggde järnvägsvagnar – emigranterna från Ryfors hos Pullmans i Chicago. Tre Böcker Förlag, Göteborg, 1999, 163 s. ISBN 91-7029-377-5.

Allan T. Nilson har skrivit ett intressant verk om de svenska emigranterna som arbetade på Pullmans fabriker och bodde i Pullman City. Det intill liggande Chicago var inte enbart USA:s största stad, utan även nummer två bland världens svenskstäder, endast passerad av Stockholm, så det var naturligt att ett stort antal svenskar sökte sig till Pullmans fabriker, vilka erbjöd både arbete och bostad. År 1885 var svenskarna 1024 till antalet hos Pullmans, d. v. s. 12 procent av arbetsstyrkan. Svenskarna var skickliga hantverkare och blev företagens ryggrad inom såväl konstruktion som i arbetet på verkstadsgolvet. Nilsons bok handlar om dessa, särskilt om emigranterna från Ryfors. Huvudfrågorna han vill besvara är varför och hur Pullman-staden byggdes, vilka innovationer som härstammar från Pull-

mans, varför svenskar kom till staden och hur deras liv tedde sig.

Framställningen är intressant upplagd och fångar läsarens intresse i perspektivväxlingen mellan Pullman-historik, emigrantliv och tillbakablickar i svensk industrihistoria och Ryfors. Bakgrunden till Pullman-komplexet är följande:

G. M. Pullman (1831–1897) var en stor innovatör inom järnvägs-tekniken och konstruerade de s.k. pullman-vagnarna, öppna salongsvagnar med nedfällbara sovsäten. Andra viktiga innovationer var restaurangvagnen, boggiunderredet, och den s.k. dragbälgen som gjorde passagen genom vagnarna säkrare. Åren 1880-1881 lät han uppföra samhället ”Pullman City” på ett område intill Chicago. Som blev hem för omkring 12.000 invånare. Trots att staden konstruerades i tidens anda som ett slags idealsamhälle, styrde Pullman sitt rike med järnhand, han blev en slags arketyp för kapitalist och arbetarplågåre, trots att han i början framstod som framsynt paternalistisk industriman om än avsikterna var vinstmaximering.

Staden skulle innehålla allt för arbetarna vid Pullmans ”Palace Car Company”, allt från verkstäder och bostäder till hotell, banker, butiker, sjukhus, kyrkor och skolor. Någon filantropi från Pullmans sida var det ingalunda fråga om, han ville ha sina arbetare lugna och nöjda för att få den bästa möjliga arbetsinsatsen. Fackföreningsaktivitet tolererades inte. Spritförsäljning var bannlyst. Fabrikerna skulle producera en 8-procents årlig vinst på kapitalet och staden 6. Sålunda stod exempelvis Greenstone-kyrkan tom många år

eftersom Pullman ålade församlingarna en alltför högt tilltagen hyra, den skulle också ge en avkastning på 6 procent. Ett dramatiskt exempel på Pullmans vinsttänkande är att han lät avloppsvattnet från samhället överflöda de närliggande ängarna så att hans arbetare inte själva skulle få för sig att odla de grönsaker han kunde sälja dyrt i sin egen butik.

Den paternalistiska "idyllen" varade inte länge. År 1893 satte en allvarlig lågkonjunktur in och efterfrågan på Pullman-vagnar föll. Pullman sänkte sina arbetares löner med 25 procent, vilket var katastrofalt eftersom lönerna redan förut låg på en mycket anspråkslös nivå. De som bodde i Pullmanstaden hade det värst, hyrorna förblev oförändrade trots att lönerna sjönk. Att flytta bort från Pullmanstaden till billigare bostä-

der var omöjligt, eftersom hela anställningen riskerades.

Arbetarna försökte förhandla med Pullman om löner och hyror, men kraven ledde ingen vart och snart var strejken ett faktum. Den fick nationell omfattning då facket utlyste bojkott av alla tåg som hade Pullman-vagnar. Strejkbrytare kallades in med våldsamma konflikter som följde. Strejken kvästes av armén och fackföreningsledarna spärrades in. Arbetarna på Pullman-verken tvingades underteckna ett "yellow dog" contract där de lovade att inte befatta sig med facklig aktivitet. Trots att strejken fläckade Pullmanverkens rykte också i Sverige fortsatte den svenska emigrationen dit ända fram till depressionen på 1930-talet.

Nilson skaffade sig forskningsmaterial genom att efterlysa uppgifter om Pullman-svenskarna i sex

svenska dagstidningar samt i tidsskrifterna Bryggan och Sverige-kontakt. Han fick ett trettiotal svar, bland dessa en brevsamling. Förutom detta material stöder sig Nilson på ett stort antal andra källor, vilka han nogsamt redovisar för. Boken är synnerligen väl underbyggd. Vardag och helg, arbete och boende, föreningsliv och kyrklig verksamhet beskrivs livfullt och initierat. Framställningen rör sig fritt i tid och rum utan att förbrylla läsaren. Spännvidden har dock tänjts farligt nära bristningsgränsen – det är en bedrift av Nilson att behandla emigration och emigrantliv, uppkomsten av idealstäder och lokal industrihistoria över två kontinenter på 120 sidor löpande text med illustrationer.

Krister Björklund

Tampereen taidemuseossa oli kesällä 2002 näyttely brasiliansuomalaisen tekstiilitaiteilija Eila Ampulan upeista töistä. Taiteilija Ampula lahjoitti Siirtolaisuusinstituutille näyttelyyn yhteydessä teoksensa "Kalastajat". Kuvassa taiteilija Eila Ampula ja taideteosta vastaanottamassa johtaja Olavi Koivukangas.

FinnFest USA '02

Amerikansuomalaisten järjestyksessä 20. FinnFest -juhlat pidettiin tänä vuonna 7.8.–11.8. Minnesotassa, Minneapoliksen yliopiston kampusalueella. Tapahtuma, jonka otsikoksi oli nimetty ”Täällä Pohjantähden alla”, kokosi yhteen noin 3000 amerikansuomalaista. Myös Suomesta oli mukana huomattava osanottajajoukko, mm. delegaatiot Minneapoliksen ystävyyskaupungeista Salosta ja Kuopiosta.

Siirtolaisuusinstituutista FinnFest -juhlille osallistuivat tutkimuspäällikkö *Elli Heikkilä*, siirto-

Siirtolaisuusinstituutin edustajat palvelemissa sukujuuristaan kiinnostuneita amerikansuomalaisia.

laisrekisterivirkailija *Elisabeth Uschanov* ja tutkija *Mika Rantanen*. Kaikki kolme antoivat oman panoksensa juhlien monipuoliseen ja runsaaseen luentotarjontaan. Muu ohjelma koostui pääosin perinteisesti laulu-, musiikki-, tanssi-, teatteri- ja elokuvaesityksistä. Musiikkiesityksistä erityis-maininnan ansaitsee ennen päätösseremonioita pidetty FinnFest -tapahtumien perustajan ja pitkäaikaisen vetäjän Bob Selvalan muistokonsertti.

Siirtolaisuusinstituutilla oli tänä vuonna kaksi esittelypöytää, toinen juhlien tapahtumien keskipisteessä markkinatorilla ja toinen sukututkimusosastolla Mississippi-joen toisella rannalla. Samassa rakennuksessa toimii myös Immigration History Research Center, jonka uusiin tiloihin ja valtaviin maanalaisiin arkistohuoneisiin myös instituutin edustajat pääsivät tutustumaan. Sukututkimusosastolla oli tarjolla Siirtolaisrekisterin palveluja sukujuuristaan kiinnostuneille. Passi- ja matkustajaluetteloista löytyi yhä uutta tietoa monille, joiden esivanhempien Amerikkaan tulon ajankohta ei ollut tiedossa. Moni kävijä kertoi myös käyttäneensä instituutin online-rekisteriä Internetissä menestyksellä.

Markkinatorilla esiteltiin Siirtolaisuusinstituutin toimintaa yleensä ja mm. omia julkaisuja sekä kerättiin tietoa ulkosuomalaisten tietotaitorekisteriin. Lisäksi tehtiin henkilöhaastattelu tunnetusta TV-toimittajasta Carl Pellonpäästä Ulkosuomalainen tarina -projektia varten.

Matka FinnFest juhlille oli antoisa ja onnistunut. Tapahtuman järjestäjät ovat päättäneet jättää ensi vuoden väliin, ja kerätä voimia seuraavaan tapaamiseen, joka pidetään Lake Worthissa, Floridassa 7.–15.2.2004.

*Elli Heikkilä,
Elisabeth Uschanov
ja Mika Rantanen*

Hannu Heinilä

Osuustoimintaliikekasvatus USA:n Keskilännessä 1917–1963

Amerikansuomalaisen Keskusosuuskunnan synty vuonna 1917 osui ajankohtaan, jolloin suomalaissiirtolaisten määrä alkoi olla huipussaan. Sen vaiheet olivat monessa suhteessa samanlaiset kuin suomalaisyhteisöjen kehitys yleensäkin, mutta Keskusosuuskunta oli myös hyvin erikoinen yhteisö Keskilännessä pohjoisosien taloudellisena ja aatteellisena toimijana. Sen toimintaan osallistui vuosikymmenten aikana kymmeniätuhansia suomalaissiirtolaisia, se oli kiihkeiden poliittissävyyisten kiistojen keskipisteenä – ja lopulta osuustoiminta-ajattelun päästyä voitolle sen toimintamallia pidettiin esimerkkinä koko pohjoisamerikkalaiselle osuustoimintaliikkeelle.

Hinta 19 euroa

+ postikulut

Tilaukset: Siirtolaisuusinstituutti, Linnankatu 61, 20100 Turku, puh. 02-2840 440
fax: 02-233 3460, email: sirkka-liisa.laurila@utu.fi, <http://www.migrationinstitute.fi>